

Riigikantselei
riigikantselei@riigikantselei.ee

Teie 28.02.2023 nr 7-2/23-00367-2,
RK/21-0915/-2K/
Meie 06.04.2023 nr 1.2-3/907-4

Tsiviilkriisi ja riigikaitse seaduse eelnõu kooskõlastamine märkustega arvestamise korral

Lugupeetud Taimar Peterkop

Riigikantselei on saatnud Sotsiaalministeeriumile kooskõlastamiseks tsiviilkriisi ja riigikaitse seaduse eelnõu (edaspidi eelnõu). Kooskõlastame eelnõu märkustega arvestamisel. Samas märgime, et alljärgnevad märkused on esialgsed ning soovime eelnõu, seletuskirja ja rakendusaktide kavandite osas esitada eelnõu menetlemise protsessis veel täiendavaid ettepanekuid peale valitsemisala asutuste ja huvigruppidega arutelusid, mis puudutavad nende esitatud märkuseid ja tähekepanekuid.

1. Märkused eelnõule

1.1. Eelnõu reguleerimis- ja kohaldamisala vajab täpsustamist. Eelnõu § 20 lg 1 kohaselt võib Vabariigi Valitsus korraldusega kehtestada kriisiolukorra. Eelnõu § 21 lg 5 järgi võidakse välja kuulutada ka eriolukord (valitsuse poolt), erakorraline seisukord, sõjaseisukord ja mobilisatsioon (Riigikogu poolt), ja sellega loetakse kriisiolukord tekkinuks. Seletuskirja kohaselt on „kriisiolukord“ katusmõiste nii Vabariigi Valitsuse kehtestatud kriisiolukorrale (mille lävend on kõrgem kui hetkel kehtiv hädaolukord, mis on asutuse juhi otsus), põhiseaduslikele erikordadele (eriolukord, erakorraline seisukord ja sõjaseisukord) ning ka mobilisatsioonile ja demobilisatsioonile (lk 58). Samal ajal eelnõu reguleerimisala §-s 1 ei hõlma sellist valitsuse kehtestatud kriisiolukorda, nimetatud on üksnes riigikaitset ja erikordasid. Seejuures on eelnõu seletuskirjas siiski öeldud, et seadus reguleerib ka tsiviilkriisiks valmistumist ja selle lahendamist (§ 1, lk 19). Terminoloogiliselt on küsitav ka §-s 1 toodud fraas „...ja nendest põhjustatud olukordade lahendamist“, sest erikord kuulutataksegi välja juba tekkinud kriisiolukorra lahendamiseks, st erikord ise ei põhjusta lahendamist vajavat olukorda.

1.2. Eelnõu 3. peatükk reguleerib kriisiolukorraks valmistumist ja erinevate asutuste ülesandeid seejuures, samas kui mõiste „kriisiolukord“ defineeritakse alles §-s 20. Varem kasutatakse §-s 3 mõisteid „tsiviilkriis“ ja „riigikaitse tagamine“, aga ka „olukord“, mis ei ole seostatud kriisiolukorra mõistega. See teeb seaduse kesksete mõistete ja olukordade seoste mõistmise keerukaks. Kriisiolukorra määratlus või viide sellele võiks olla toodud eespool juba §-s 2 või 3.

1.3. Eelnõu § 8 lg 1 p 1 kohaselt on Päästeameti ülesanne kriisiolukorraks valmistumisel regionaalsel tasandil nõustada kohaliku omavalitsuse üksuseid. Seletuskirja järgi hõlmab see mh KOVide nõustamist nende kriisiplaani koostamisel ning õppuste planeerimisel ja

läbiviimisel. Samal ajal on rakendusakti kavandis nr 4 (Vabariigi Valitsuse kriisiplaani, püsiva kriisiülesandega asutuse ja isiku kriisiplaani koostamise tingimused ja kord) sätestatud (§ 3 lg 2), et kohaliku omavalitsuse üksusi nõustab (kriisi)plaani koostamisel Päästeamet ning kriisiülesande valdkondlikust kuuluvusest tulenevalt Sotsiaalkindlustusamet (SKA) ja Haridus- ja Teadusministeerium. Rakendusaktis ei ole seletuskirja ning ka eelnõu vastavate sätete juures selgitatud, kuidas täpsemalt jaotub KOV üksuste nõustamine Päästeameti ja teiste asutuste vahel. Võib eeldada, et „valdkondliku kuuluvuse“ all on rakendusaktis mõeldud seda, et eelnõu § 76 lg 1 punktis 2-8 nimetatud KOV üksuse kriisiülesanded on olemuslikult kas sotsiaal- või haridusvaldkonna teenused (küll vajaks täpsustamist lapsehoiuteenuse „kuuluvus“, mis on ühes loetelus haridusteenustega, kuid on õiguslikult sotsiaalvaldkonna teenus; vt ka meie ettepanek nr 1.28). Samas ei ole nt SKA-l tavaolukorras seadusest tulenevat ülesannet nõustada KOV üksusi nende sotsiaalteenuste korraldamisel. Seda on viimastel aastatel tehtud projektipõhiselt, kuid selleks kasutatud Euroopa Sotsiaalfondi rahastus lõpeb 2023. a lõpus. Ukraina põgenike kriisis toetab SKA KOVe samuti selleks eraldatud lisaelarve abil. Teatud määral toimub KOVide nõustamist SKA järelevalvetegevuse raames, kuid see ei ole iseloomult ega mahult võrreldav kriisiks valmistumise nõustamisega. Kui KOVide nõustamise ülesanne määratakse Vabariigi Valitsuse kriisiplaanis SKA püsivaks kriisiülesandeks, nõuab see ka täiendavat püsivat inim- jm ressursi (praegu ei ole eelnõu mõjude analüüsis seda vajadust välja toodud).

Seega selguse loomiseks ning arvestades eelnõu seletuskirjas toodut (§ 8, lk 29), et regionaalsel tasandil pannakse kriisilukorraks valmistumisel ja lahendamisel põhivastutus Päästeametile, teeme ettepaneku täiendada § 8 lg 1 järgmiselt: „1) nõustab kohaliku omavalitsuse üksuseid, kaasates vajadusel valdkondliku pädevusega täidesaatva riigivõimu asutusi.“ Samuti palume täiendada sätte seletuskirja vastavalt ettepanekule nr 2.1 allpool.

1.4. Eelnõu § 11 lg 3 regulatsioon näeb ette, et kui elutähtsat teenust osutab mitu elutähtsa teenuse osutajat, võivad nad koostada ühise riskianalüüsi. Regulatsiooni võiks lisada võimaluse kõigil püsiva kriisiülesandega asutustel ja isikutel teha ühine riskianalüüs, kui nad osutavad teenust nt samal taristul. Sama märkus ka § 13 lg 5 puhul (kriisiplaani koostamine).

Ettepanek lisada § 11 juurde võimalus teha riskianalüüs mitme kohaliku omavalitsuse üksusega ühiselt. Sarnane võimalus on toodud § 13 lõikes 8 kriisiplaani osas ning on loogiline, et ühine kriisiplaan võiks tugineda ka ühisele riskianalüüsile. Kõigis omavalitsustes pole nt ööpäevaringset üldhooldusteenuse osutajat või turvakodu (s.o KOV püsivad kriisiülesanded) ning kriisilukorras võib vajadus kriitiliste teenuste tagamiseks vajalike ressursside koondamiseks võimendada.

Lisaks juhime tähelepanu, et eelnõule lisatud rakendusaktide kavandeid vaadates ei selgu piisaval määral püsiva kriisiülesandega asutuse ja isiku, sealhulgas KOVi riskianalüüsi koostamise nõuded, selle kooskõlastamise, edastamise ja kinnitamise tingimused ja kord, millele viidatakse § 11 lõikes 5. Seega jääb ebamääraseks sotsiaalvaldkonna asutuste, sh SKA puutumus selle KOV ülesandega.

1.5. Teeme ettepaneku täiendada § 13 lõiget 9 või lisada sama lõike järele uus lõige, mis täpsustab nn teiste asjassepuutuvate osaliste rolli. Praegu näeb säte ette, et KOVid esitavad kriisiplaani teistele asjassepuutuvatele osalistele arvamuse avaldamiseks, ent kriisiplaani kooskõlastab Päästeamet. Leiame, et Päästeameti kooskõlastuse eelduseks peaks olema teiste osaliste sisend/kinnitus, vastasel juhul võib tekkida olukord, kus Päästeamet küll kooskõlastab plaani, ent see ministeerium või asutus, kelle valitsemisalasse konkreetsed KOV kriisiülesanded kuuluvad, näeb plaanis olulisi puudujääke. Täiendus looks ka suurema rolliselguse, sest kui Päästeametil on kriisiplaanide nõustamisel ja kooskõlastamisel peamine roll, peaks neil olema koordineeriv roll ka vajaliku sisendi kokku kogumisel ja terviklikul menetlemisel. See on vajalik ka ühtse infovälja loomiseks, sest kui KOVid suhtlevad kriisiplaani osas asjassepuutuvate asutuste ja Päästeametiga eraldi, ei teki Päästeametil olukorras ja plaani asjakohasusest tervikpilti.

1.6. Eelnõu § 32 lg 7 sätestab, et iga asutus ja isik peab kriisiolukorras olema valmis täitma talle käesoleva seadusega ja selle alusel kehtestatud õigusaktidega pandud ülesandeid, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti, tagades esmajärjekorras kriisiülesannete täitmise. Seletuskirjas on selgitatud, et kriisiolukorras tuleb täita eelkõige kriisiülesandeid ning võib olla vajalik teatud ülesanded peatada, edasi lükata või vähendada, kuni selleni, et seadusega pandud ülesanded jäetakse täitmata. Sellest võib välja lugeda, nagu annaks antud säte õigustuse jätta täitmata muudes seadustes sätestatud ülesandeid, kuid see ei tulene sätte sõnastusest ega pruugi ka olla sätte mõte, samuti ei ole selge, millistel tingimustel võiks ülesandeid täitmata jätta. Samal ajal eelnõu § 42 kohaselt võib asutus või isik jätta täitmata seaduses sätestatud ülesandeid vaid erakorralise ja sõjaseisukorra ajal, kui ülesande täitmine on erakorralisest või sõjaseisukorrast tulenevalt võimatu. Seega palume § 32 lg 7 või sätte seletuskirja vastavalt täpsustada.

1.7. Eelnõu § 72 reguleerib hüvitiste vähendamist ja muid hüvitiste maksmise erisusi. Sellest tulenevalt võiks paragrahvi pealkirja muuta ja sõnastada üldisemalt: „Rahaliste hüvitiste maksmise erisused“, kuna ka hüvitiste vähendamine on üks erisustest. Kuivõrd termin „rahaline hüvitis“ on toetuste, hüvitiste ja pensionide katuserminina juba kasutusel ning reguleeritud ka sotsiaalseadustiku üldosa seaduse §-is 13 lõikes 1, siis puudub vajadus paragrahvi pealkirjas eraldi nimetada toetust, kindlustushüvitist kui ka pensioni. Oluline on rõhutada, et sättes reguleeritakse vaid rahaliste hüvitiste vähendamist ja peatamist. Mitterahalised hüvitised on reguleerimisalast väljas. Mitterahalisi hüvitisi saab vähendada ja nende regulatsiooni muuta vastavas eriseaduses.

Lisaks leiame, et antud säte annab valitsusele liiga laia volitusnormi vähendada mh ka PS § 28 kaitse all olevaid hüvitisi. Valitsusel on võimalik juba kehtiva riigieelarve seaduse raames kasutada eriolukorras rahalisi vahendeid riigieelarvest 10% ulatuses enne kui Riigikogu riigieelarve seaduse muudatused vastu võtab. Eelnõu § 72 rakendamisel on valitsus seotud riigieelarve seaduse § 45 raamidega, kus hüvitise muutmise korral tuleb valitsusel esitada riigieelarve muutmise seaduse või lisaelarve eelnõud, millise juures on ka eriseaduste vastavad muudatused. Kõige ajamahukam on eelnõude väljatöötamise protsess ning praktikas ei ole kiireloomuliste eelnõude menetlemisega probleeme olnud. Kui tahta luua valitsusele volitusnormi andmisega lisandväärtust kiiruse osas, peab see olema üleöö rakendatav. Kuna hüvitiste väljamaksmine toimub läbi erinevate infosüsteemide, siis täna võimekus hüvitiste suurus kiiresti vähendada, puudub. Vajaminevate infosüsteemide arenduste mahu, ajaraami ja kulu prognoosimiseks vajame lisa-aega. Leiame, et valitsusel võiks olla õigus lõpetada mittekriitiliste hüvitiste (mis ei mõjuta olulisel määral inimese toimetulekut) maksmine või vähendada neid vajalikus matus. Mittekriitiliste hüvitiste vähendamisele ulatuse määramine ei ole otstarbekas, kuivõrd hüvitiste eesmärgid ja suurus on äärmiselt erinevad. Valitsusel peab olema võimalik teha otsused tegelikult olukorrast lähtuvalt, arvestades konkreetse hüvitise eesmärki ja tingimusi.

Inimeste toimetuleku seisukohast olulisi asendussissetulekuid, millest enamuse kuuluvad PS § 28 kaitse alla, võiks valitsus saada vähendada kuni töötasu alammäärani. Teeme ettepaneku esitada sättes avatud loetelu asendussissetulekute, kuivõrd selliseid asendussissetulekuid võib olla veel ka teiste ministriumide haldusalas. Hüvitiste vähendamisele alampiiri seadmise eesmärk on hoida inimesed eemal vajadusest minna täiendavalt taotlema toimetulekutoetust. Toimetulekutoetust maksavad välja KOVid. Selle määramine ja suuruse arvestamine põhineb isiku ja tema leibkonna individuaalsel hindamisel ning on seetõttu ressursimahukam. Kriitilises olukorras on KOVide võimalused niigi väga piiratud, mistõttu ei ole mõistlik luua regulatsiooni, mis neile automaatselt täiendavat koormust loob. Toimetulekutoetus kui abi puuduse korral PS § 28 mõttes on riiklikus sotsiaalkaitse-süsteemis viimane rahaline abimeede ja lisatud ka KOVide püsivaks kriisiülesandeks. Seetõttu ei oleks proportsionaalne võimaldada valitsusel otsustada selle vähendamine või maksmise lõpetamine. Toimetulekutoetuse maksmise regulatsioon koos võimalike kriisiaegsete erisustega reguleeritakse sotsiaalhoolekande seaduses.

Teeme ettepaneku sularahas hüvitiste maksmise säte eelnõust välja jätta. Toimetulekutoetust on võimalik kehtiva sotsiaalhoolekande seaduse alusel sularahas välja maksta. Muude hüvitiste sularahas maksmise ulatuse, tingimused ja korra saab Riigikogu kehtestada siis, kui selleks vajadus tekib. Eesti Pangaga peetud aruteludest selgus, et sularaha hoiustamise võimekuse ülesehitamine ja käigus hoidmine oleks ebaproportsionaalselt kulukas arvestades riski realiseerumise tõenäosust. Kui siiski tekib vajadus hüvitisi maksta sularahas, peab kogu protsess olema võimalikult lihtne, ühetaoline ja kiiresti teostatav. Siinkohal ei ole välistatud, et ka asendussissetulekuid makstakse siis kõigile ühes määras või määras, mis on madalam kui töötasu alammäär. Vajadus sularahale üle minna võib tekkida pigem muudes kriisiolukordades kui erakorraline olukord ja sõjaseisukord.

Samuti soovime lisada sätte, et kui valitsuse korraldusega peatatakse teatud hüvitiste maksmine, siis võib peatada ka juba vastu võetud taotluste menetlemise ja uute taotluste vastuvõtmise. Sel juhul peatub ka taotluste esitamise tähtaeg. Eeltoodud sätte lisamisel kaob vajadus kõikides eriseadustes eraldi tähtaja pikendamist reguleerida.

Lisaks märgime, et kui erakorraline või sõjaseisukord lõpeb, siis taastub automaatselt endine olukord. Kui tekib vajadus peatada hüvitiste maksmine kauemaks või alustada maksmisega järkjärgult, tuleb selleks muuta hüvitiste maksmist reguleerivaid seaduseid. Praktikas tähendab see olukorra seiret ja vajalike eelnõude Riigikogule esitamist juba enne erakorralise või sõjaseisukorra lõppu. Ühtlasi tuleb Riigikogul otsustada, kas ja kuidas kompenseeritakse vahepeal saamata jäänud hüvitiste osa. Seetõttu teeme ettepaneku eelnõust välja jätta lõige, mis reguleerib hüvitiste maksmise taastamist „mõistliku aja jooksul“.

Eeltoodud põhjendustel palume muuta eelnõu § 72 sõnastust ja sõnastada see järgmiselt:

„§ 72. Rahaliste hüvitiste maksmise erisused

(1) Kui erakorralise või sõjaseisukorra ajal, sealhulgas riigi eelarvelise jätkusuutlikkuse tagamiseks, on vaja kasutada täiendavaid riigi rahalisi vahendeid, võib Vabariigi Valitsus vähendada rahaliste hüvitiste suurust või peatada nende maksmise käesolevas paragrahvis sätestatud tingimustel.

(2) Hüvitisi, millega tagatakse isiku asendussissetulek, võib vähendada kuni summani, mis võrdub eelmise kalendriaasta Vabariigi Valitsuse kehtestatud töötasu alammääraga. Asendussissetulekuks käesoleva seaduse mõistes loetakse eelkõige:

- 1) pension, mida makstakse riikliku pensionikindlustuse seaduse või muu seaduse alusel;
- 2) rahvapensioni ja kahepoolse lepingu alusel makstava pensioni vahe, mida makstakse riikliku pensionikindlustuse seaduse § 42 lg 5 alusel;
- 3) vanemahüvitis, mida makstakse perehüvitiste seaduse alusel;
- 4) töövõimetoetus, mida makstakse töövõimetoetuse seaduse alusel;
- 5) töötuskindlustushüvitis, hüvitis tööandja maksejõuetuse korral ja kindlustushüvitis koondamise korral, mida makstakse töötuskindlustuse seaduse alusel;
- 6) töötutoetus, mida makstakse tööturumeetmete seaduse alusel;
- 7) sotsiaaltoetus, mida makstakse sotsiaalhoolekande seaduse § 140 alusel;
- 8) ajutise töövõimetus hüvitised, mida makstakse ravikindlustuse seaduse alusel.

(3) Lõikes 2 nimetatata rahalisi hüvitisi, mis ei ole asendussissetulekud, võib vähendada või peatada nende maksmise.

(4) Toimetulekutoetust, mida makstakse sotsiaalhoolekande seaduse alusel, ei peatata ega vähendata käesoleva seaduse alusel.

(5) Perioodiliselt makstavaid hüvitisi võib haldusorgan andmete puudumisel maksta isikule viimaste teadaolevate andmete alusel.

(6) Hüvitiste maksmise peatamisel võib peatada ka hüvitiste määramise. Hüvitiste määramise peatamisel võib haldusorgan peatada uute taotluste vastuvõtmise, taotluste vastuvõtmise peatamisel peatub ka seaduses sätestatud taotluste esitamise tähtaeg.

(7) Vabariigi Valitsus võib kehtestada määrusega vähendatavate hüvitiste loetelu, vähendatud suuruses maksmise perioodi ja hüvitiste vähendamise ulatuse protsendid ning peatatavate hüvitiste loetelu ja nende peatamise perioodi.“

1.8. Eelnõu §-s 77 on reguleeritud kohaliku omavalitsuse üksusele kriisiülesannete täitmisega tekkinud kulude hüvitamine. Seletuskirjas on § 77 lõikes 2 ekslikult jäänud nimekirja toimetulekutoetus (§ 76 lõike 1 punkt 7), mida hüvitatakse eelnõu kohaselt lõike 1 alusel. Lõikes 2 esitatud teenuste nimekiri peab olema seletuskirjas samas järjekorras ja sõnastuses nagu eelnõus (nt eelnõus vältimatu abi tagamine – SK-s vältimatu abi pakkumine).

1.9. Eelnõu § 77 lõike 3 alusel kaetakse enamiku KOV püsivate kriisiülesannete täitmise kulud riigieelarvest osas, milles need ületavad ülesande täitmise laadi, mahtu ja täitmisega seotud kulusid olulisel määral, või kui tegemist ei ole oma elanikele teenuse osutamise kuluga. Selline kulude hüvitamise vajadus tekib kriisiolukorras, mis võib olla ulatuslik ja tõsine ning kus tuleb teenuste osutamist ja kulude hüvitamist puudutavaid otsuseid teha kiiresti. Praegune regulatsioon ei täpsusta hüvitatavate kulude suuruse arvutamise korda, mis võib kaasa tuua pikale venivad vaidlused kriisiolukorras Vabariigi Valitsuse ja KOVide vahel. Kokkulepete saavutamist kiirendaks juba enne kriisiolukorda osapoolte koostöös välja töötatud meetodika, mis täpsustaks hüvitatavate kulude arvutamise alused (nt kulu komponendid eri teenuste puhul, eri liiki kulude suuruse määramise põhimõtted jne) ning võimalusel ka piiri, millest alates loetakse KOVi kulud antud sätte mõistes erakorraliseks ja hüvitamist nõudvaks. Eelnõus tuleks ette näha ülesanne vastava meetodika väljatöötamiseks Rahandusministeeriumi juhtimisel.

Palume täiendada eelnõu § 77 lõikega 4 järgmises sõnastuses:

„(4) Käesoleva seaduse § 76 lõike 1 punktides 2–6 sätestatud ülesande täitmise kulude katmiseks riigieelarvest käesoleva paragrahvi lõike 3 alusel võetakse aluseks kulude hüvitamise alused ja arvutusmeetodika, mille töötab välja Rahandusministeerium koos Sotsiaalministeeriumi ja üleriigiliste KOV üksuste liitude esindajatega.“

Juhime seejuures tähelepanu ka meie ettepanekule nr 1.28 eelnõu § 76 lõike 1 kohta, kus on Sotsiaalministeeriumi haldusalas olev lapsehoiuteenus nimetatud ühes punktis haridusvaldkonna teenustega. Lisatav § 77 lõige 4 peaks hõlmama ka Sotsiaalministeeriumi haldusalas oleva lapsehoiuteenuse.

1.10. Teeme ettepaneku täiendada eelnõu § 78 lõiget 4 põhimõttega, et inimeste teavitamine peab toimuma puudega inimestele ligipääsetaval viisil, et oleks tagatud info kättesaadavus kõigile. Ligipääsetavuse tagavad audiovisuaalse, tekstilise või veebipõhise info täiendamine vastavalt subtiitritega, viipekeele tõlkega, lihtsa keelega või veebiplatvormide WCAG 2.0 nõuetele vastavusega.

1.11. Teeme ettepaneku lisada eelnõu §-i 82 viide, et tervishoiuvaldkonna vajadusteks riigi tegevusvaru moodustamist, haldamist ja kasutusele võtmist reguleerib tervishoiuteenuste korraldamise seadus. Selle täienduse kaudu tekib suurem selgus, et tsiviilkriisi ja riigikaitse seadus reguleerib riigi tegevusvaru elanikkonna jaoks ja tervishoiuteenuste korraldamise seadus reguleerib riigi tegevusvaru tervishoiuvaldkonna vajadusteks.

1.12. Eelnõu § 84 lg 5 kohaselt võib Vabariigi Valitsus seada lisapiiranguid, kui ettevõtja võtab tegevusvaru kasutusele. Ebaselgeks jääb, kas sättes on mõeldud delegeeritud

tegevusvaru, mille mõiste on toodud § 83 lg-s 5? Sellisel juhul võiks § 84 lg 5 täiendada sõnaga „delegeeritud“ - „/---/võtab delegeeritud tegevusvaru kasutusele“. Kaaluda, kas eelnõus kasutatud mõiste „ettevõtja“ on liiga üldine. Kuna tegemist on sättega, millega piiratakse isiku õigusi, siis peaks normi adressaat olema üheselt selge. Kui § 84 lg 5 viitab § 83 lg 5 delegeeritud tegevusvaru haldavale juriidilisele isikule, siis võiks kasutada mõlemas sättes samu mõisteid (seletuskirjas lk 166 on kasutatud „delegeeritud tegevusvaru moodustaja“, aga sobilikud võiksid olla ka „delegeeritud tegevusvaru haldav juriidiline isik“ / „delegeeritud tegevusvaru hoidev juriidiline isik“ / „delegeeritud tegevusvaru hoidja“).

1.13. Eelnõu § 85 tegevusvaruga seotud hanked laiendab (täpsustab) kaitse- ja julgeolekuvaldkonna hangete mõistet. Küll ei ole tehtud muudatust RHS asjakohasesse sättesse. RHS otsesõnu tegevusvaru, tegevusvaru taristu ja varustuskindlusega seotud hankeid ei nimeta. Õigusselguse huvides võiks täpsustada ka RHS § 169 regulatsiooni.

Eelnõust ei tule üheselt välja, kas tegevusvaruga seotud hangete erand laieneb ka TTKSis nimetatud tervishoiuvaldkonna vajadusteks riigivaru moodustamisele, kuivõrd eelnõu §-s 85 neile ei viidata. Teeme ettepaneku lisada sarnane regulatsioon ka tervishoiuteenuste korraldamise seadusesse, et ka tervishoiuvaldkonna vajadusteks riigivaru moodustamisel saab RHS § 169 erandit kasutada.

1.14. Eelnõu § 92 lõiked 2-4 reguleerivad kriisirolli täitva isiku töölepingu ülesütlemist. Jääb arusaamatuks, kas soovitud on töölepingu seaduse (TLS) eeskujul reguleerida töölepingu korralist (§ 92 lg 2) ja erakorralist ülesütlemist (§ 92 lg 3 ja 4). TLS loogika kohaselt tuleb korralise ülesütlemise puhul järgida etteteatamistähtaega, erakorralise ülesütlemise puhul mitte. Lisaks jääb lõigete 3 ja 4 puhul TLS vaatest segaseks, mis eesmärgil on need sätted eelnõusse lisatud. TLS-is on töölepingu erakorraline ülesütlemine töötaja poolt reguleeritud §-s 91. Nimetatud paragrahv näeb ette sarnase regulatsiooni nagu eelnõus. Antud juhul lõiked 3-5 dubleerivad TLS regulatsiooni ning on keeruline aru saada, mis eesmärgil sellisel viisil ülesütlemist antud eelnõus on reguleeritud.

Kui lõikega 3 soovitakse välistada teatud TLS-is välja toodud ülesütlemise alused, siis praeguse sõnastuse juures, kuivõrd tegemist on lahtise loeteluga, saab töölepingu üles öelda ka muudel põhjustel, mida siin paragrahvis välja ei ole toodud (nt TLS § 91 lg 2 p 3 oht töötaja elule ja tervisele). Lahtise loetelu puhul jääb ka segaseks, millised olukorrad võivad üldse sinna alla minna. Kui soov on jätta eelnõusse töölepingu ülesütlemise regulatsioon ning teha erisus TLS regulatsioonist, siis tuleb sõnastusest välja jätta „eelkõige juhul“. Eelnevast tulenevalt soovitame pigem teha viite TLSle (juhul kui ei ole soov teha TLSist erisusi).

Lisaks märgime, et korrektne väljend töölepingu lõpetamisel on töölepingu ülesütlemine.

Samuti palume täpsustada, kas § 92 lõikes 2 on mõeldud 60 kalendripäeva.

Lisaks palume täpsustada § 92 lõike 1 punkti 3. Täpsustamata jätmisel võiks sättest välja lugeda, et kui asutus on ühepoolset määranud töökohustusega ametikoha, siis võib isik ise otsustada, et tal enam ei ole töökohustust, mis ei ole ilmselt olnud sätte mõte.

Eelneva märkuse vaates juhime tähelepanu, et § 92 peaks hõlmama nii töölepingu lõpetamise kui ka ametniku avalikust teenistusest vabastamise regulatsiooni. Seega viidete tegemisel peab ametniku ametikohalt vabastamisele tegema viite avaliku teenistuse seadusele. Näiteks ATS § 87 kohaselt saab ametniku teenistusest vabastada tema enda algatusel ainult tema kirjaliku taotluse alusel ja lühem etteteatamistähtaeg kehtib juhul kui teenistusest lahkumise põhjuseks on ametniku töövõime kaotus, haige või puudega perekonnaliikme hooldamise vajadus, kutsumine aja- või asendusteenistusse või kui

ametnikul on katseaeg (sellisel juhul tuleb taotlus esitada vähemalt kümme kalendripäeva enne soovitud vabastamise päeva).

1.15. Eelnõu § 93 kohta üldine märkus:

Töösuhtes on tööandjal kohustused tervishoiu ja tööohutuse tagamisel. Kuidas on kriisiolukorras (kriisiolukord, eriolukord) tagatud ohutud töötingimused ja kelle kohustus on need töötajale tagada? Üldiselt peaks ohutud töötingimused tagama asutus, kuhu töötaja või ametnik täiendavaid ülesandeid täitma saadetakse. See tuleb aga seaduses selgelt reguleerida, vastasel juhul vastutab tervishoiu ja tööohutuse seaduse alusel igal juhul tööandja.

Tavapärase tsiviilkriisi puhul (kriisiolukord, eriolukord) võib regulatsioon olla järgmine:

„Kui tööülesandeid täidetakse käesoleva paragrahvi alusel teise ametiasutuse või isiku juures, tagab tervishoiu ja tööohutuse nõuete täitmise ametiasutus või isik, kelle juures ametnik või töötaja tööülesandeid täidab.“

Kui tegemist on erakorralise või sõjaseisukorraga, siis võib kasutada järgmist sõnastust:

„Tööandja täidab erakorralise või sõjaseisukorra ajal tervishoiu- ja tööohutusala kohustusi niivõrd, kui võrd see on olukorda arvestades võimalik.“

Igal juhul peab olema reguleeritud, kelle kohustus on tagada ohutud töötingimused. Seega teeme ettepaneku § 93 vastavalt täiendada.

1.16. Eelnõu § 93 lõike 4 juures on seletuskirjas märgitud, et töötajale maksab töötasu ning ametnikule palka edasi tööandja, kellega töötajal on tööleping sõlmitud või kelle juurde on ametnik teenistusse nimetatud. Palume lisada vastav säte ka eelnõusse.

1.17. Eelnõu § 93 lõike 5 juures on seletuskirjas öeldud, et töötaja arvestust peab pidama ja ületunnitöö maksab välja asutus/isik, kelle juures kriisiülesannet täidetakse. Vastavat sätet seaduses ei ole ning TLS järgi on töötaja arvestuse pidamine tööandja kohustus. Seega kui soovitakse töötaja arvestamise kohustus panna kellelegi teisele, siis tuleb see seaduses selgelt sätestada.

1.18. Eelnõu § 93 lõike 6 kohta on seletuskirjas välja toodud, et isik võib keelduda täiendava töö- ja teenistusülesande täitmisest näiteks juhul, kui tema tervises seisund või perekondlikud kohustused ei võimalda tal ameti- või töökohal ettenähtud tööd teha. Eelnõus puudub säte, mis annaks töötajale või ametnikule õiguse keelduda täiendava töö- ja teenistusülesande täitmisest. Seega kui töötajal või ametnikul selline õigus on, siis palume see lisada ka eelnõusse.

1.19. Eelnõu § 93 lõikes 8 ja § 94 lõikes 1 on seletuskirja järgi soovitud regulatsiooni kohaldada riigikaitse kriisiolukorra, eriolukorra, erakorralise seisukorra või sõjaseisukorra ajal, kuid eelnõu vastavad sätted on sõnastatud erinevalt. Palume sõnastused ühtlustada.

1.20. Eelnõu § 94 tuleks täiendada uue lõikega, mille kohaselt palga ja töötasu ühepoolsel vähendamisel ei tohi palka ja töötasu vähendada võrdeliselt rohkem, kui on vähenenud asutuse ja isiku eelarve ja on ammendunud teised võimalused eelarve kulude vähendamiseks (analoogne säte sisaldub ATS § 61 lg 3 p-s 2). Seletuskirjas on vastav põhimõte märgitud aga ka eelnõusse tuleks selline säte lisada.

Eelnevast tulenevalt pakume välja järgmise sõnastuse „Palga ja töötasu ühepoolsel vähendamisel ei tohi ametniku palka ja töötaja töötasu vähendada võrdeliselt rohkem kui on vähenenud asutuse ja isiku eelarve ja on ammendunud teised võimalused eelarve kulude vähendamiseks.“

1.21. Eelnõu § 96 pealkirjas on mainitud füüsilist isikut, kuigi mujal ei ole. Näeme, et selline täiendus ei ole vajalik ja tekitab segadust, miks nt töö- ja puhkeaja sätete juures pole füüsilist isikut mainitud.

1.22. Eelnõu § 99 lg 1 p 6 sätestab, et kodanikukohustuse täitmisest on vabastatud „alla 12-aastast last kasvatav üks vanem või hooldaja“. Teeme ettepaneku muuta antud sätet järgmises sõnastuses: „üks alla 14-aastast last kasvatav isik“.

Samuti teeme ettepaneku muuta eelnõus korrakaitse seaduse § 82¹ lg 4 p 6 sõnastust, mis sätestab, et korrakaitse ei või kaasata „üht alla 12-aastast last kasvatavat vanemat või hooldajat“. Ettepanek on muuta viidatud sätte p 6 järgmiselt: „üht alla 14-aastast last kasvatavat isikut“.

Ettepanek lähtub sellest, et hooldaja terminit kasutatakse üldjuhul puudega inimese eest hoolt kandva isiku puhul. Laste hooldamist teostavad enamasti kas vanemad, eestkostjad või hoolduspere vanemad. Siiski on võimalik, et lapse hooldamist ja kasvatamist teostab kas lühi- või pikaajaliselt muu isik. Palume kasutada seda selgitust seletuskirjas. Vanusepiiri tõstmine 14-eluaastale on kooskõlas isiku vastutusvõime tekkimise eaga. Samuti on see kooskõlas „Eesti julgeolekupoliitika alused“ punktiga 4.1, mille kohaselt vajavad Eesti riigi ja rahva säilimise seisukohast erilist tähelepanu lapsed ja nende kaitse. Muuhulgas tuleb tagada kriisiajal laste turvalisus. Lapse esmaseks turvalisuse tagajaks on tema vanem. Samuti tuleb arvestada, et kriisiolukord erineb tavapärasest olukorrast, milles võib eeldada lapse lühiajalist iseseisvat toimetulekut.

1.23. Eelnõu § 102 lõike 1 kohaselt võib kriisiolukorras võtta ajutiselt täidesaatva riigivõimu asutuse kasutusse isiku valduses oleva asja juhul, kui see on vältimatult vajalik ulatuslikuks evakuaatsiooniks ja varjumiseks, lisaõppekogunemise korraldamiseks, rahvusvahelises sõjalises koostöös osalemiseks või kriisiolukorra lahendamiseks või selle lahendamise toetamiseks. Lõike 2 kohaselt võib kasutusse võetud asja sundvõõrandada riigi omandisse, kui asi kasutamise käigus tõenäoliselt hävib või seda ei saa pärast kasutamist muul objektiivsel põhjusel isikule tagastada. Lõike 3 kohaselt on teatud tingimustel eelnimetatud otsused võimalikud ka enne kriisiolukorda. Kuigi § 103 näeb ette piirangud sundkasutusse võtmisel ja sundvõõrandamisel (sundvõõrandada ei või isiku toimetuleku tagamiseks mõeldud vara ja isiku kasutuses olevat eluruumi, välja arvatud juhul kui talle on tagatud asenduseluruum), siis leiame, et nimetatud kaitseklausleid tuleb täpsustada. Kui eelnõu § 72 kohaselt võib hüvitisi ja toetusi vähendada, siis ei ole lubatud neid vähendada nii, et isikul ei ole toitu, peavarju ega riietust. Sama põhimõtte võiks kehtida ka sundkasutusse võtmisel ja sundvõõrandamisel, kus toimetuleku tagamiseks mõeldud vara ei tohiks sundvõõrandada ehk § 103 lg-st 3 tuleb välja jätta viide lg 1 punktile 1. Lisaks peaks § 103 lg 2 punktist 2 tulema selgemini välja, et see on kõige äärmuslikum abinõu, mida kasutada. Seletuskirjas on toodud näide Soome kohta, kus eluruumi võidakse kohustada üle andma üksnes juhul, kui esinevad iseäranis kaalukad sõjalised põhjused. Selline põhimõtte võiks sisalduda ka eelnõus.

Samuti palume kaaluda § 103 lg 1 punktis 1 toodud toimetuleku tagamiseks mõeldud vara määratluse täiendamist ka eluruumi kütmiseks või elektrivarustamiseks vajalike seadmete (elektrigeneraator) ja nende toimimiseks vajaliku kütusega.

1.24. Eelnõu § 108 selgitustes (lk 197, 198) on märgitud, et haldusorganil on riigikaitsealises kriisiolukorras volitused nõuda menetlusosaliselt, muult isikult või asutuselt seletuste andmist, andmete ja dokumentide esitamist ja vastamist päringutele riiklikus registris või muus andmekogus. Sellisele volitusele vastab kohustus anda andmeid, tõendeid ja vastata päringutele. Üldisteks eranditeks on muuhulgas ka artisaladus, mille kohta ei saa päringuid esitada ega andmeid koguda, kui andmesubjekt selleks eraldi nõusolekut ei anna. Kuna vastav paragrahv hõlmab andmete pärimist riigi, KOV üksuse või muu avalik-õigusliku

juriidilise isiku või avalikke ülesandeid täitva eraõigusliku isiku andmekogust, siis see regulatsioon saab hõlmata ka terviseandmete pärimist.

Samas terviseandmeid sisaldavatele andmekogudele juurdepääs ei ole tihti võimalik kui eriseadus seda otsesõnu ei luba (tervise infosüsteemi piirang TTKS § 59³ lg 6, geenivaramu IGUS § 16 lg 1, rahvatervise seaduses nimetatud andmekogudel RTerS § 14¹ lg 2). Seega § 108 sõnastus ei anna hetkel alust juurdepääsuks kõigile terviseandmeid puudutavatele andmekogudele ning kriisiolukorras juurdepääs terviseandmetele tuleks eraldiseisvalt sätestada eriseaduses.

Kõik tervisevaldkonna andmekogudes töödeldavad andmed on eriliiki isikuandmed, millele on eeltoodult selgitatult õigusaktides kehtestatud konkreetsed juurdepääsupiirangud. Terviseandmete töötlemise esmane eesmärk on parimal viisil tervishoiuteenuse osutamise tagamine. Andmesubjektil on eeldada, et tema kohta kogutud eriliiki isikuandmeid ei väljastata suvalisele isikule ka siis, kui tegemist on tsiviilkriisi või sõjaga. Eelkõige võib kriisiolukorras tekkida probleeme isiku tuvastamisega olukorras, kui tekib liigsuremus. Samuti võivad tekkida vigastused, mille tagajärjel jäädakse ellu, aga võivad olla kadunud dokumendid, tekkinud amneesia või on vigastused sellised, mis takistavad dokumentidega isiku tuvastamist. Seetõttu võib kaaluda erandi kehtestamist isiku kiireks ja efektiivseks tuvastamiseks, andes kriisi lahendajatele volituse vastaval eesmärgil tervisevaldkonna andmekogudele ligi pääsemiseks ning piirates juurdepääsu ulatuse konkreetse eesmärgiga.

Tervise infosüsteemi puhul peab juurdepääsude andmisel arvestama, et kahjustada ei tohi saada tervishoiuteenuse osutaja ja patsiendi usaldussuhte. Tervishoiuteenuse osutaja enda andmetele on võimalik juurdepääs ainult juhul kui see on lubatav VÕS § 768 kohaselt (reguleerib tervishoiuteenuse osutaja andmete saladuses hoidmise kohustust). Eelnevalt tulenevalt teeme ettepaneku tervise infosüsteemi puudutavate sätete osa, kaaludes eraldiseisvalt teiste terviseandmeid puudutavate andmekogude ligipääsu. Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse regulatsiooni tuleks muuta järgmiselt:

Paragrahvi 59³ täiendatakse lõikega 9 järgmises sõnastuses:

„(9) Tsiviilkriisi ja riigikaitse seaduse tähenduses kriisiolukorraks valmistumise ja selle lahendamise ülesande täitmisel väljastatakse isikuandmeid ainult isiku tuvastamise eesmärgil.“;

Paragrahvi 59⁴ lõikeid 1 ja 4 täiendatakse peale sõnu „statistika vajadusteks“ tekstiosaga „või kriisiolukorraks valmistumise ja selle lahendamise“;

Paragrahvi 59⁴ täiendatakse lõikega 5¹ järgmises sõnastuses:

„(5¹) Taotlus isikuandmete väljastamiseks kriisiolukorraks valmistumise ja selle lahendamise ülesande täitmisel vaadatakse läbi taotluse esitamisest arvates 10 tööpäeva jooksul, erakorralises ja sõjaseisukorras 2 kalendripäeva jooksul.“.

1.25. Eelnõu § 117 näeb ette laiad volitused kriisiolukorraks valmistumise ja lahendamise eesmärgil isikuandmete töötlemiseks. Sätte lõige 2 näeb küll ette, et andmeid töödeldakse ennekõike anonüümitud kujul, kuid anonüümitud kuju ei pruugi anda sättes soovitud lisandväärtust, kuivõrd ei võimalda erinevate andmekogude andmeid kokku panna. Samuti on pseudonüümitud kujul isikuandmete kokku panemiseks vajalik andmeid andvatel asutustel töödelda isikustatud andmeid, seega kuigi andmed võidakse andmeid soovivale asutusele väljastada pseudonüümitud kujul, vajab see siiski andmete isikustatud kujul töötlemist. Leiame, et sätet on võimalik rakendada juhul, kui on loodud asjakohased kaitsemeetmed ülemäärase andmetöötluse vältimiseks ning isikuandmete töötluse kontrollimiseks. Seda eriti juhul, kui tegemist on eriliiki isikuandmetega. Vastasel juhul võime

jõuda olukorrani, kus sätte alusel on pädeval asutusel või isikul (sisuliselt kõik, kes on kaasatud kriisilukorra lahendamisse) piiramatult nõuda misiganes andmeid, olenemata sellest, kas see on olukorda arvestades põhjendatud, eesmärgipärane ning viib soovitud tulemuseni. Lisaks juhime tähelepanu, et ettenähtud kujul kehtib sätte kõikides kriisilukordades. Arvestades, et andmete soovijatel ei ole tihti täielikku teadmist, mis kujul, mis kvaliteediga ja millised andmed täpselt andmekogus on, vajab väljastatavate andmete koosseisu täpsustamine ja eesmärgile vastavuse kontroll vastutava töötaja kaasamist.

Kasutades paralleeli kehtiva õigusega peame võimalikuks luua kaitsemeetmena kiirmenetluse isikuandmete väljastamiseks ning teeme ettepaneku täiendada eelnõu §-i 117, kaasates isikuandmete väljastamiseks kontrolliks Andmekaitse Inspeksiooni ja eetikakomitee. Vastava regulatsiooni kujundamisel tuleb protsess läbi arutada eelkõige Justiitsministeeriumi ja Andmekaitse Inspeksiooniga, kelle vastutusallas on isikuandmete kaitse teemad, tagades töötuse proportsionaalsus ning samas ka efektiivne ja kiiresti toimiv menetlus. Samas puudutab teema kõiki isikuandmete töötajaid ja andmekogusid, mistõttu vajab regulatsioon ühtset arusaama kõigi andmekogude vastutavate töötajate poolt ning asutuste üleselt.

Teeme ettepaneku täiendada eelnõu § 117 lõikega 4 järgmises sõnastuses:

„(4) Enne käesolevas paragrahvis nimetatud isikuandmete töötlust või andmesubjekti õiguste piiramist kontrollivad Andmekaitse Inspeksioon ja eetikakomitee isikuandmete kaitse seaduse § 6 lõigetes 4 ja 5 sätestatud korras taotluse esitamisest arvates 10 kalendripäeva jooksul töötuse eesmärki arvestades isikuandmete töötlemise vajalikkust, kaasates andmeid väljastava andmekogu vastutava töötaja. Erakorralises seisukorras ja sõjaseisukorras toimub kontroll 2 tööpäeva jooksul. Andmeid taotleval pädeval asutusel ja isikul on õigus anda täiendavaid selgitusi. Andmeid taotlevale asutusele ei väljastata andmeid, kui isikuandmete töötlemine ei vasta soovitud eesmärgile.“;

1.26. Eelnõu § 117 lõige 3 näeb ette kriisilukorraks valmistumisel ja selle lahendamisel andmesubjekti õiguste piiramise võimaluse. Sedavõrd laia määratluse valikut ei ole seletuskirjas põhjendatud. Nõustume, et teatud erilistes olukordades võib olla vajalik andmesubjekti teatud õiguseid piirata, kui puudub näiteks tehniline võimekus õiguste täitmise tagamiseks või see on riigikaitsealised eesmärkidel vajalik. Juhime tähelepanu, et isiku andmed on kaitstud põhiseaduse § 26 alusel, mis sätestab õiguse perekonna- ja eraelu puutumatusel, sätestades ka alused selle õiguse riivamiseks. Asjaolu, et teatud isiku andmeid säilitatakse riiklikes andmekogudes ei tähenda, et riik muutuks andmete omanikuks või riigil oleks lubatud andmeid töödelda enda suva alusel. Sisuliselt on seadustes täpselt kirjeldamata isikuandmete töötlemisel tegemist perekonna- ja eraelu puutumatusel õiguse piiramisega. Seejuures on eelnõus §-des 68-70 sätestatud piiramise õiguse alused, kuid ka piiramise kord ja piiramisest teavitamine. Eelnõu vastavate sätete omavaheline vahekord jääb antud olukorras arusaamatuks, võimaldades riiklikes andmekogudes sisalduvatele isikuandmetele sisuliselt piiramatut ligipääsu. Samas tuleks ka riiklikes andmekogudes sisalduvate isikuandmete puhul tagada samad garantiid, nagu on antud eelnõu §-des 68-70, kuivõrd mõlema puhul on tegemist riivega isiku perekonna- ja eraelu puutumatusel.

Leiame, et piirangute proportsionaalsuse tagamiseks tuleb lisada täiendavaid garantiid, näiteks täiendades sätet kohustusega esitada teave andmesubjektile kriisilukorra lõppemisel või hiljemalt piirangu aluse äralangemisel.

1.27. Seoses isikuandmete töötlemise ja andmekogudega teeme ettepaneku kaaluda lahendust, millega sõjaaja olukorras olulisemate andmekogude andmed viiakse hoiustamiseks turvalisse välisriiki, tagades selliselt andmete säilimine ning edasine töötus ka sõjaseisukorras. Leiame, et lahendus vajab laiemat arutelu Majandus- ja

Kommunikatsiooniministeeriumi eestvedamisel ning palume kaaluda vastava regulatsiooniga eelnõu täiendamist või praktilisi lahendusi, millega andmete säilimine on tagatud.

1.28. Eelnõu § 148 lg 1 p-s 3 on sätestatud, et seaduse § 76 lõike 1 punktis 8 sätestatud ülesande üle teeb haldusjärelevalvet Haridus- ja Teadusministeerium. Viidatud § 76 lg 1 p 8 hõlmab ka lapsehoiuteenust, mis on reguleeritud sotsiaalhoolekande seaduses (SHS) ning mille üle teostab praegu järelevalvet Sotsiaalkindlustusamet. Palume viia § 148 lõike 1 punkt 3 sellega kooskõlla. Alternatiivselt on võimalik lapsehoiuteenus § 76 lõikes 1 viia eraldi punkti alla ning muuta vastavalt § 148 lõike 1 p 2 või 3 ja teiste seotud sätete viiteid.

Eelnõu § 148 lõike 1 kohaselt teostatakse haldusjärelevalvet „püsiva ülesande täitmise ja selleks ettevalmistumise“ üle (sama ka sätte pealkirjas), kuid § 148 lõike 2 punkti 2 kohaselt saaks ettekirjutuse teha ühekordse ülesande täitmiseks. Ilmselt on tegemist veaga ja punkt 2 peaks võimaldama teha ettekirjutuse siiski „püsiva kriisiülesande“ täitmiseks.

Eelnõu § 148 lõige 2 punktis 3 nähakse ette haldusjärelevalve teostajale võimalus rakendada kohaliku omavalitsuse üksuse suhtes eelnõu § 146 lõikes 2 nimetatud sunnivahendeid, sh asendustäitmist. Meie hinnangul vajab eelnõu § 76 lõike 3 punktides 2 – 7 nimetatud kohaliku omavalitsuse üksuse kriisiülesannete asendustäitmise võimalus ja praktiline teostamine põhjalikumalt analüüsi ning võimalike lahenduskäikude selgitamist eelnõu seletuskirjas. Asendustäitmise ja sunniraha seaduse (ATSS) § 11 lg 1 kohaselt tähendab asendustäitmine võimalust järelevalvet teostaval haldusorganil täitmata kohustus selle adressaadi kulul täita ise või korraldada selle täitmise kolmanda isiku poolt. Asendustäitmine SKA enda poolt nõuaks täiendavaid muudatusi kehtivas õiguses, et SKA-l oleks päriselt võimalik korraldada teenuseid ja tagada abi kriisiolukorras KOV üksuse asemel. Sellise asendustäitmise võimekuse loomine riigi tasandil SKA-s tooks kaasa märkimisväärseid tööjõu-, arendus- ja andmevajadusi ning tuleks põhjalikumalt läbi kaaluda, sh planeerida vastavad ressursid. Paremini teostatav võiks olla asendustäitmine kolmanda isiku poolt, kelleks võib olla mõni teenuseosutaja (väikesemahuline asendustäitmise vajadus) või teine kohaliku omavalitsuse üksus, kus on sarnas(t)e teenus(t)e korraldamise ja abi osutamise raamistik juba olemas. Asendustäitmine teist KOV üksust kaasates saaks toimuda kas kokkuleppel selle KOV üksusega või kiiret tegutsemist vajavatel juhtudel (nt oht inimeste elule või tervisele) saaks kriisiolukorra juht või kriisiolukorra lahendamise eest vastutav asutus panna teisele KOV üksusele sellekohase ühekordse kriisiülesande eelnõu § 43 alusel. Ka neil juhtudel vajaksid põhjalikumalt analüüsi ja täpsemat reguleerimist nii asendustäitmise praktilised aspektid (sh teise KOVi juurdepääs vajalikele andmetele, menetlustele) kui ka asendustäitmise kulude hüvitamise kord. Praegu ATSS § 15 alusel kehtestatud määrus asendustäitmise kulude arvutamise ja hüvitamise kohta ei pruugi katta vajadusi, mis tekivad käesoleva eelnõuga seotud suuremahulise asendustäitmise korral mõne KOV üksuse poolt, samuti peab kulude hüvitamise regulatsioon olema kooskõlas eelnõu teiste sätetega nt KOV üksuse erakorraliste kulude või ühekordse kriisiülesande täitmise kulude hüvitamise kohta (§ 77; § 140 lg 4).

1.29. Eelnõu §-s 158 on ette nähtud teatud juhtudel väärteo kohtuvälise menetlejana ministeerium, kelle valitsemisalasse kuuluv kriisiülesanne täitmata jäetakse või kelle valitsemisalasse kuulub küsimus, mille lahendamiseks kriisiülesandega ameti- või töökoht on moodustatud. Eelnõu § 153 (kriisiülesande täitmata jätmise) ja § 155 (kriisiülesande täitmiseks vajaliku töökohustuse täitmata jätmise kriisiülesandega ameti- või töökohtal) kohtuvälise menetleja võiks seaduse kohaselt olla lisaks ministeeriumile ka valitsusasutus, kellele on volitatud elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldamine (analoogselt järelevalve regulatsioonile). Juhime tähelepanu, et Sotsiaalministeeriumisse tuleb luua vastav pädevus ja planeerida kulud väärtegude kohtuväliseks menetlemiseks, kui väärtegude kohtuvälise menetlemine jääb ministeeriumi pädevusse.

1.30. Avaliku teabe seaduses (eelnoü § 165) on tehtud muudatused tulenevalt mõistekasutusest ning § 35 lõike 1 punktis 6² ja lõike 2 punktis 5 nähakse ette riigi tegevusvaru puudutav teave tunnistada asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud teabeks. Palume õiguselguse huvides nimetatud sätetesse lisada ka tervishoiuvaldkonna vajadusteks moodustatav riigivaru.

1.31. Teeme ettepaneku eelnoü § 191 (korrakaitse seaduse muutmise) punktiga 12 kavandatud § 82⁷ sõnastada ümber selliselt, et riik kannab mainitud juhul kõik raviga seotud kulud, mitte ainult „ravi- ja ravimikulud“. Sõnastuse muutmise on vajalik, et hõlmata lisaks ravi- ja ravimikuludele ka meditsiiniseadmete ja abivahendite kulud. Analoogsed muudatused tuleks vastavalt teha ka rakendusakti kavandis nr 13 §-s 6 ja rakendusakti kavandis nr 16 §-des 1 ja 3.

1.32. Palume teha eelnoü §-s 202 (meditsiiniseadme seaduse muutmise) järgmised muudatused:

- a) eelnoü § 16 lõige 4 tuleks asendada lõikega 7, sest vahepeal on jõustunud uued MSS muudatused, mis on paragrahvi lõigete numeratsiooni muutnud.
- b) täiendada lõiget 4 (muudatusettepanekust tulenevalt uue numeratsiooni kohaselt lõiget 7) pärast sõna „epideemia“ sõnadega „tervishoiu toimepidevust ohustav olukord tervishoiuteenuste korraldamise seaduse tähenduses“. Muudatus on vajalik, et hõlmatud oleks lisaks paljude inimeste elu ja tervist vahetult ohustavale olukorrale ning tsiviilriisi ja riigikaitse seaduse tähenduses kriisilukorrale ka eelnoü §-s 228 (tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise) nimetatud „tervishoiualane hädaolukord“ (muudatusettepaneku kohaselt sõnastatuna „tervishoiu toimepidevust ohustav olukord“).

1.33. Palume teha eelnoü §-s 214 (ravimiseaduse muutmise) järgmised muudatused:

- a) Täiendada punktis 2 muudetavat RavS § 15 lõiget 8 pärast sõna „epideemia“ sõnadega „tervishoiu toimepidevust ohustav olukord tervishoiuteenuste korraldamise seaduse tähenduses“. Muudatus on vajalik, et hõlmatud oleks lisaks paljude inimeste elu ja tervist vahetult ohustavale olukorrale ning tsiviilriisi ja riigikaitse seaduse tähenduses kriisilukorrale ka eelnoü §-s 228 (tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise) nimetatud „tervishoiualane hädaolukord“ (muudatusettepaneku kohaselt sõnastatuna „tervishoiu toimepidevust ohustav olukord“). Samuti võiks punktis 2 sätestatud ravimiseaduse § 15 lg-s 8 ravimireklaami nõuete osas jätta samaväärse otsustusõiguse nagu ülejäänud nõuete osas. Seega teeme ettepaneku sõnastada § 15 lg 8 järgmiselt:

„(8) Kui see on vajalik paljude inimeste elu ja tervist vahetult ohustavas olukorras, sealhulgas loodusõnnetus, katastroof, nakkushaiguse epideemia, tervishoiu toimepidevust ohustav olukord tervishoiuteenuste korraldamise seaduse tähenduses või kriisilukorras tsiviilriisi ja riigikaitse seaduse tähenduses, ning kõigi kehtestatud nõuete täitmine ei võimaldaks tagada elanikkonna ja raviasutuste katkematut varustatust ravimitega, võib Raviamet ajutiselt piirata ravimite väljastamist ning lubada erandeid käesolevas seaduses ja selle alusel kehtestatud ravimite käitlemise nõuete, ravimi müügiloo nõuete, ravimite kliiniliste uuringute nõuete, ravimi väljakirjutamise nõuete, ravimi ohutuslase teabe esitamise nõuete ja teabe edastamise nõuete täitmisest. Samuti võib Raviamet sellises olukorras piirata ravimireklaami või lubada erandeid selle tegemiseks, kui see on vajalik inimeste elu ja tervise kaitseks.“;

- b) Ravimiseaduse osas tuleb rakendada hilisemat jõustumise aega, sest Raviamet ei ole valmis sel aastal eelnoü toodud kohustusi täitma alates 01.01.2024 (2023 puuduvad uue järelevalveteenuse loomiseks eelarvelised vahendid, RA struktuuris ei ole täiendava personali jaoks ametikohti (eelarveliste vahenditeta neid ka ei võimaldata) ning Raviameti tegevuslubade registris muudatuste tegemisega ei ole RA ja TEHIK-u tööplaanides ja eelarves arvestatud). Samuti vajavad ravimi hulgimüüjad ja apteegid, kes edaspidi osutuvad elutähtsa teenuse osutajateks, aega oma tegevuse kohandamiseks.

Seega vajab tsiviilkriisi ja riigikaitse seaduse eelnõu § 251 täiendamist. Seega teeme ettepaneku muuta § 251 sõnastust järgmiselt:
 „Käesolev seadus jõustub 2024. aasta 1. jaanuaril. Käesoleva seaduse § 214, § 230 ja § 228 punktid 4 ja 25 jõustuvad 2025. aasta 1. jaanuaril.“.

- c) Palume teha muudatus ka terminites, mis puudutavad riigi tervishoiuvaru. Uus termin oleks „tervishoiuvaldkonna vajadusteks riigi tegevusvaru“.
- d) Ravimiseaduse § 26 lg 1⁵ ja § 29 lg 1⁵, mis reguleerivad apteekide ja hulгимүүјate kui elutähtsa teenuse osutajate püsivat kriisiülesannet ning annavad volituse kriisiülesande, selleks valmistumise ja selle täitmise nõuete täpsustamiseks, vajavad täpsustamist. Apteegid ja hulгимүүјad on elutähtsa teenuse osutajateks ravimitega varustamise osas ja see peaks sätestest selgelt välja tulema. Pakume järgmist sõnastust:

RavS § 26 lg 1⁵ lause 1:

„(1⁵) Käesoleva paragrahvi lõikes 1¹ nimetatud ravimite hulгимүүјi tegevusloa omaja püsiv kriisiülesanne on osutada ravimitega varustamise elutähtsat teenust käesolevas seaduses, tsiviilkriisi ja riigikaitse seaduses ja nende seaduste alusel kehtestatud nõuete kohaselt. ....“;
 RavS § 29 lg 1⁵:

„(15) Käesoleva paragrahvi lõikes 1¹ nimetatud üldapteegi püsiv kriisiülesanne on osutada ravimitega varustamise elutähtsat teenust käesolevas seaduses, tsiviilkriisi ja riigikaitse seaduses ja nende seaduste alusel kehtestatud nõuete kohaselt.“.

1.34. Eelnõu § 217 (RHS § 15 lõige 10¹). Mõistame ja toetame muudatuse eesmärki, kuid peame oma senise praktika pinnalt oluliseks väljendada muret hankemenetluse reeglite jäikuse osas. Seda põhjusel, et tavaliselt kriisid, katastroofid jm ootamatud olukorrad juhtuvadki ootamatult ja need vajavad reeglina kiiret sekkumist/lahendust. COVID-19 ja põgenike kriis on meile näidanud, et praktikas võib lühikese ajaraami sees riigil tekkida vajadus hankida väga suures mahus erinevaid teenuseid. Seejuures võib (sõltuvalt kriisi ulatusest) tekkida probleeme ka rahvusvaheliste piirmääradega, kuna erinevad kriisiolukorrad on sisult ja mõjult erinevad. Seetõttu peame oluliseks, et kaalutaks ka tänaste hanemenetluse reeglite raamistiku vastavust elulistele vajadustele. On oluline, et hankemenetluse reeglid võimaldaksid kiirelt ja operatiivselt kriise lahendada.

RHS osas palume vaadata ka märkust eelnõu § 85 ja § 228 kohta. Nendest märkustest tulenevalt teeme ettepaneku sõnastada RHS järgmiselt:

„§ 217. Riigihangete seaduse muutmine

Riigihangete seaduses tehakse järgmised muudatused:

1) § 15 täiendatakse lõikega 10¹ järgmises sõnastuses:

„(10¹) Massilisest sissrändest põhjustatud hädaolukorras ja kriisiolukordades on avaliku sektori hankijal ja võrgustikusektori hankijal õigus häda- ja kriisiolukorra lahendamiseks seotud hankelepingu sõlmimisel, mille eeldatav maksumus on vähemalt võrdne lihthanke piirmääraga, kuid on väiksem kui rahvusvaheline piirmäär, kohaldada käesoleva seaduse 3. peatüki 1. jaos sätestatud korda.“;

2) paragrahvi 169 lõiget 1 täiendatakse punktiga 5 järgmises sõnastuses:

„5) sellise asjade ostmine, teenuste või ehitustööde tellimine, mis on seotud riigi tegevusvaru, sealhulgas tervishoiuvaldkonna vajadusteks riigi tegevusvaru, tegevusvaru taristu ja varustuskindlusega.“

1.35. Palume teha eelnõu §-s 228 (tervishoiuteenuste korraldamise seadus, TTKS) järgmised muudatused:

- a) Asendada eelnõu §-s 228 sõnad „tervishoiualane hädaolukord“ sõnadega „tervishoiu toimepidevust ohustav olukord“. Täpsemalt võiks muuta terminit punktis 3 ja edaspidi teha võimalusel viide §-le 4¹. Muuta tuleks ka nakkushaiguste ennetamise ja tõrje

seaduse (§ 205) ja tervishoiuteenuse osutaja kohustusliku vastutuskindlustuse seaduse (§ 229) vastavat terminit.

- b) Palume asendada punktis 16 viide § 52 lõikele 3¹ viitega § 52 lõikele 3⁴, sest vahepeal on jõustunud uued seaduse muudatused, mis on paragrahvi lõigete numeratsiooni muutnud.
- c) Tervise infosüsteemist andmete väljastamise osas palume vaadata märkust eelnõu §-de 108 ja 117 kohta.
- d) TTKS ei kasuta mõistet „tegevusvaru“ (mida kasutab tsiviilkriisi ja riigikaitse seaduse eelnõu), vaid „riigivaru“, „riigi tervishoiuvaru“. Õiguselguse huvides tuleks TTKSis kasutada samuti mõistet „tegevusvaru“ – nt „tervishoiuvaldkonna vajadusteks riigi tegevusvaru (edaspidi riigi tervishoiuvaru)“. Termin muudatus tuleks teha ka ravimiseaduses.
- e) Palume lisada punkti 19 (TTKS § 57⁶) viide, et tervishoiuvaldkonna vajadusteks riigivaru moodustamisega seotud hankeid võib käsitleda riigi olulise julgeolekuhuvi kaitsmisega seotud riigihangetena riigihangete seaduse § 169 lõike 1 tähenduses.
- f) Palume muuta punktis 21 §-i 58⁴ ja täiendada seda analoogselt eelnõu §-ga 109 uue lõikega 3 järgmises sõnastuses:

„(3) Massiteabevahendina käsitletakse:

- 1) interneti uudisteportali, muud asjakohast veebilehte, asjakohast arvuti- või sidevõrku;
- 2) tele- ja raadioprogrammi ajavahemikul 7.00-22.00 või
- 3) üleriigilist ajalehte..”

- g) Palume asendada TTKS § 58⁵ punktis 3 sõna „piiriülene abi“ sõnaga „humanitaarabi“.

1.36. Eelnõu §-ga 234 muudetakse TLS § 17 lõiget 1. Oleme seisukohal, et TLS muutmine ei ole vajalik. Tsiviilkriisi ja riigikaitse seadus eriseadusena määrab, millal töandja saab kriisiolukorras töötajale ülesandeid anda ja millal töötajal tekib töökohustus. Tegemist on erireeglitega, mis kehtivad teatud olukorras ning erireeglitele viitamine TLS-is ei ole vajalik. Eelnõus on veel erisusi TLS-i regulatsioonist, mille puhul ei ole peetud vajalikuks TLS-i täiendada viitega kriisolukordadele/eriseadusele. Lisaks on pakutud sõnastus väga üldine ega viita konkreetsele seadusele, mistõttu võib seda mitmeti tõlgendada, mis omakorda tekitab segadust. Seega palume TLS-i muudatuse eelnõust välja jätta.

1.37. Palume teha eelnõu §-s 236 (töötuskindlustusseaduse muutmine) järgmine muudatus: Töötuskindlustuse seaduse § 23 lõike 2² viide tööturumeetmete seaduse §-le 15 tuleb asendada viitega tööturumeetmete seaduse §-le 18. Eelnõu seletuskirja kohaselt on §-is 236 peetud silmas tööturumeetmete seaduse alusel makstavat töötutoetust, mitte tööturuteenusel osalemise toetamise tööturutoetuse piirmäärasid, mida reguleerib tööturumeetmete seaduse § 15.

1.38. Palume täiendada eelnõu § 244 (välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse muudatus) uute punktidega 5 ja 6 (muutes järgneva punkti numeratsiooni) järgmises sõnastuses:

5) seaduse 2. peatüki 2¹. jao pealkirja täiendatakse pärast sõna „hädaolukorras“ sõnadega „ja selle järgselt“;

6) seaduse 2. peatüki 2¹. jagu täiendatakse §-ga 36⁷ järgmises sõnastuses:

„§ 36⁷. Rahvusvahelise kaitse taotleja majutamine massilisest sisserändest põhjustatud hädaolukorra järgselt

Paragrahvi 36⁶ lõikes 11 sätestatud kohaldatakse rahvusvahelise kaitse taotlejate majutuskeskuse teenuse osutamisele vajadusel ka pärast massilisest sisserändest põhjustatud hädaolukorra lõppemist Sotsiaalkindlustusameti määratud aja jooksul.“.

Muudatuste ettepanek on luua SKA-le õiguslik alus teenuste ajutiseks vähendamiseks massilisest sisserändest põhjustatud hädaolukorra järgselt. VRKS § 36⁶ lõige 11 käsitleb täna õigust vähendada majutuskeskuses teenuste osutamist vaid hädaolukorra kontekstis. Pärast Ukraina sõjapõgenike massilisest sisserändest kehtestatud hädaolukorda (11.03.2022-13.05.2022) naasid enamik reageerivaid asutusi oma tavaülesannete juurde. Nii oleks tulnud ka SKA-l peale hädaolukorra lõppemist asuda rakendama majutuskohtades viibijatele VRKS § 32 lõikes 1 toodud teenuseid. 2022. aasta maikuu viibis SKA majutuskohtades keskmiselt 3761 UA sõjapõgenikku, kellele erinevate teenuste osutamine tulenevalt sedavõrd suurest isikute arvust § 32 sätestatud tingimustele ei olnud võimalik.

Teeme ettepaneku täiendada VRKS-i uue §-ga 36⁷, mis reguleerib rahvusvahelise kaitse taotlejale teenuste osutamist massilisest sisserändest põhjustatud hädaolukorra järgselt ning võimaldab SKA-l kriitilise arvu isikute puhul kohaldada rahvusvahelise kaitse taotlejate majutuskeskuse teenusel viibijatele vähendatud mahus teenuste osutamist seniks kuni on taastunud asutuse tavavõimekus teenuste korraldamisel. Eelnevast lähtuvalt teeme ka ettepaneku seaduse 2. peatüki 2¹. jao pealkirja täiendamiseks pärast sõna „hädaolukorras“ sõnadega „ja selle järgselt“, et see kataks ka lisatud muudatust. Meie hinnangul on antud muudatus kooskõlas direktiivi 2013/33/EL artikkel 18-ga.

1.39. Palume teha eelnõu §-s 246 (väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu muudatus) järgmised täiendused:

1) täiendada § 1⁴ lõiget 1 pärast sõna „kohtutele“ sõnadega „ja rahvusvahelise kaitse taotlejate majutuskeskuse“;

Rahvusvahelise kaitse taotlejate majutuskeskuse ülesanne (VRKS § 32 lg 1) on korraldada taotlejale rahvusvahelise kaitse menetluse või ajutise kaitse menetluse ajal toetusena järgmiste teenuste osutamine: majutamine, tervisekontroll, hädavajalik tõlketeenus, menetluseks vajalik transporditeenus jmt. Peame oluliseks, et hädaolukorra juures on selgelt välja toodud ka rahvusvahelise kaitse taotlejate majutuskeskuse mõiste, sest hädaolukorra puhul majutub enamik välismaalasi majutuskeskuses.

2) täiendada § 1⁴ lõiget 2 pärast sõnu „alguse ja lõpu“ sõnadega „ning teavitab võimalikult varakult massilise sisserände ohust kriisiplaanis toodud partnerasutusi“.

Hädaolukorra alguse ja lõpetamise otsustab PPA. VRKS § 32 raames ettenähtud teenuste osutamise võimekus on SKA-l tavaolukorras maksimaalselt kuni 150 inimesele. Selleks, et SKA oleks teadlik võimalikust ohust, peame vajalikuks, et PPA lasub seadusest tulenev kohustus partnerasutuste informeerimiseks võimaliku kriisiolukorra tekke ohust, sest julgeolekuasutuste poolt ei teostata olukorra pidevat monitoringut, mistõttu on läbi õigeaegse teavituse võimalik valmistuda tekkivaks kriisiks hädaolukorra eelsel ajahetkel. Samuti peame oluliseks, et koostavate kriisiplaanide puhul tuleks kriisiplaani (ka massilisest sisserändest põhjustatud hädaolukorda puudutava kriisiplaani) koostajal kooskõlastada ka kriisiolukorra deeskaleerumise järgsed tegevused seotud partnerasutustega ning täpsustada, kuidas jätkub partnerasutuste tööülesannete täitmine peale kriisiolukorra lõpetamist.

1.40. Eelnõu raames tuleb läbi mõelda ja reguleerida olukorrad, kus kriisiülesandeid täitvad inimesed peavad tegema 24/7 valveid (hinnata, kas vaja töölepingu seaduse ja avaliku teenistuse seaduse muudatusi).

2. Märkused seletuskirjale

2.1. Ettepanek lisada seletuskirja § 8 lõike 1 juurde, et „Päästeamet kaasab kriisiolukordadeks valmistumisel ja KOVide nõustamisel asjaomaseid ministeeriume või täidesaatva riigivõimu asutusi, et tagada vajalik ekspertsus“. Selgitus: Enamik KOV püsivatest kriisiülesannetest kuuluvad Sotsiaalministeeriumi haldusalasse ning nende üle teeb järelevalvet SKA. On oluline, et kriisiplaani koostamisel ja õppuste ettevalmistamisel/läbiviimisel oleks valdkonna eksperdid kaasatud. Täiendus aitaks ka eristada Päästeameti jt asutuste rolle, mis praegu jäävad mõnevõrra segaseks nii eelnõu §-s 8 kui rakendusakti kavandis nr 4. Peame vajalikuks, et Päästeameti koordineeriv roll jääks püsima, ent oleks selgelt välja toodud, et Päästeamet ise asjaomaseid partnereid kaasab. Sama täiendus puudutab ka seletuskirjas § 37 lõiget 2.

2.2. Eelnõu § 16 lg 3 sätestab, et käesolevas paragrahvis ja selle alusel antud õigusaktides sätestatud nõudeid toimepidevuse tagamisele kohaldatakse halduslepingus määratud ja püsiva kriisiülesande täitmiseks vajalikus ulatuses ka isiku suhtes, kellele on halduslepinguga volitud osaliselt või tervikuna püsiva kriisiülesande täitmine või täitmise tagamine. Seletuskirjas on toodud näiteks KOV püsiv kriisiülesanne lapsehoiuteenus, mille osas laienevad toimepidevuse nõuded teenuseosutajale kui ülesande täitmiseks on sõlmitud haldusleping lastehoiu pidajaga. Seda seetõttu, et tegelikku teenust osutab lastehoiu pidaja, mitte kohaliku omavalitsuse üksus, ning lastehoiu osutaja peab läbi mõtlema ja planeerima, kuidas ta talle pandud ülesannet kriisiolukorras täidab. Juhime tähelepanu, et teatud kohaliku omavalitsuse püsivate kriisiülesannete puhul, mis on toodud § 76 lõikes 1 võivad tegelikud teenuse osutajad olla juriidilised isikud, kellega ei ole sõlmitud halduslepingut vaid tsiviilõiguslik teenuse osutamise leping. Sellised teenused on näiteks väljaspool kodu osutatav üldhooldusteenus ja asendushooldusteenus. Peame oluliseks, et vähemalt seletuskirja tasemel oleks selgitatud, mil viisil on võimalik KOV püsivate kriisiülesannete puhul toimepidevuse tagamise kohustust laiendada ka eraõiguslikele teenusele osutajatele, kes võivad olla KOV-idele oluliseks partneriks teenuse sisulisel tagamisel.

2.3. Eelnõu § 49 sätestab, et kohtutäitur peatab füüsilise isiku suhtes rahaliste nõuete ning rahaliste ja varaliste karistuste sundtäitmise, kui füüsiline isik jättis täitedokumendi vabatahtlikult täitmata põhjusel, kui isiku töötasu või hüvitisi vähendati või ta pidi tööle asuma sõjaaja ametikohale. Teeme ettepaneku täiendada sätte seletuskirja ja lisada, et täitemenetluse peatamine mõjutab ka lapsele elatise ja elatisabi maksmist. Elatisabi makstakse lapsele, kelle võlgnikust vanem lapsele elatist ei maksa või ei tee seda vajalikus ulatuses. Elatisabi maksmise eelduseks on, et elatise nõude osas on algatatud täitemenetlus. Elatisabi maksmise erisused kriisiolukorras reguleeritakse perehüvitiste seaduses, et tagada elatisabi saamine ka olukorras, mil täitemenetlus on peatatud.

2.4. Seletuskirja § 72 selgituste juures on märgitud sätte ühe vajadusena see, et praeguses regulatsioonis puudub süsteem, kuidas saab avalik-õiguslike juriidiliste isikute vahendeid ümber suunata. Juhime tähelepanu, et antud rahaliste hüvitiste vähendamise sätte seda süsteemi ei loo ega taga, mistõttu palume avalik-õiguslike juriidiliste isikute vahendite ümbersuunamise tekstiosa välja võtta. Rahaliste vahendite ümbersuunamine on riigieelarve seaduse küsimus, samas seda osa käesoleva eelnõuga muuta ei plaanita. Kuivõrd riigieelarve seadus on Rahandusministeeriumi pädevuses, siis tuleks nendega koostöös vastavad osad üle vaadata. Samuti leiame, et lõike 8 juures olev selgitus sobib pigem sissejuhatavasse ossa, kus palume täpsemalt selgitada riigieelarve seaduse § 45 koostoimet Vabariigi Valitsuse mandaadiga vähendada hüvitisi.

Samuti palume muuta lõike 1 kohta tehtud selgitusi ja viia vastavusse eelnõus pakutud muudatustega. Lõigete 2 - 9 tehtud selgitused palume asendada järgneva tekstiga:

„**Lõikes 2** sätestatakse loetelu hüvitistest, mille eesmärgiks on inimese toimetuleku tagamine olukorras, kus inimene ei saa töist tulu teenida näiteks vanaduse, töötuse, haiguse või väikelapse hooldamise tõttu. Sättes on esitatud avatud loetelu hüvitistest, mille eesmärk on tagada isikule asendussissetulek. Selliseid hüvitisi võib olla veel ning need võivad ka ajas muutuda. Kuivõrd tegemist on oluliste asendussissetulekutega, millest enamuse kuuluvad PS § 28 kaitse alla, saab valitsus neid vähendada üksnes kuni töötasu alammääraneni. Valitsus ei saa peatada asendussissetulekute maksmist. Asendussissetulekute maksmise jätkamine tagab inimestele sissetuleku ja hoiab ära hüvitiste peatamisega võimaliku kaasneva toimetulekutoetuse saajate arvu kasvu. Asendussissetulekuid võib vähendada töötasu alammääraneni, kuna ei ole mõistlik riiklike hüvitiste vähendamisel tekitada olukorda, kus makstav hüvitis on sedavõrd väike, et selle saajad on sunnitud täiendavalt pöörduma toimetulekutoetuse taotlemiseks kohaliku omavalitsusse. Toimetulekutoetust maksavad välja kohalikud omavalitsused, selle määramine ja suuruse arvestamine põhineb isiku ja tema leibkonna individuaalsel hindamisel ning on seetõttu ressursimahukam. Kriitilises olukorras on kohalike omavalitsuse võimalused niigi väga piiratud, mistõttu ei ole mõtet luua regulatsiooni, mille administreerimine nõuab topelt ressursi ning tekitaks ebameeldivusi ka inimestele.

Lõikes 3 on nimetatud kokkuvõtvalt muud riigieelarvest makstavad rahalised hüvitised, mille eesmärk on valdavalt teatud spetsiifiliste kulude katmine või tegevuste soodustamine. Kuivõrd sellised hüvitised on väga erinevate eesmärkide ja suurustega, võib valitsus neid kas vähendada vastavalt tekkinud vajadusele või peatada. Sellised hüvitised võivad olla näiteks: peretoetused laste kasvatamise ja õppimisega seotud kulude katmiseks, puuetega inimeste sotsiaaltoetused puudest tulenevate lisakulude hüvitamiseks, eriarsti lähtetoetus, riigi makstav vanglast vabanemise toetus, represseeritu toetus, sotsiaaltoetus sunniviisiliselt tuumakatastroofi tagajärgede likvideerimisele saadetud isikutele, olümpiavõitja riiklik toetus, üksi elava pensionäri toetus, piiriülese tervishoiuteenuse hüvitis, kuriteoohvri riiklik hüvitis jne. Selliste hüvitiste vähendamisele miinimumnõuet ei kehtestata, kuivõrd kehtivate õigusaktide alusel määratavate hüvitiste suurused on väga erinevad ning nende eesmärk ei ole inimese toimetuleku tagamine.

Lõikes 4 sätestatakse, et toimetulekutoetust ei või valitsus oma korraldusega vähendada ega peatada. Toimetulekutoetus kui abi puuduse korral PS § 28 mõttes on riiklikus sotsiaalkaitstesüsteemis viimane rahaline abimeede ja lisatud ka kohalike omavalitsuste püsivaks kriisiülesandeks. Seetõttu ei oleks proportsionaalne võimaldada valitsusel otsustada selle vähendamine või maksmise lõpetamine. Toimetulekutoetuse maksmise erisused kriisiolukordades on plaanis reguleerida tervikuna sotsiaalhoolekande seaduses.

Lõikes 5 sätestatakse, et perioodiliselt makstavaid hüvitisi võib haldusorgan andmete puudumisel maksta isikule viimaste teadaolevate andmete alusel. Kuivõrd hüvitiste maksmiseks vajalikud andmed saadakse peamiselt erinevatest registritest, siis siin on silmas peetud olukordi, kui ligipääs registritele on pikema aja vältel katkenud või piiratud. See eeldab, et asutused loovad võimekuse eelnevate kuude väljamaksu andmeid varundada ja tagavad kriisiolukorras nende kättesaadavuse. Samas säte ei välista õigust maksta hüvitisi uuemate andmete alusel, mida asutus saab muul moel, kui registritest (näiteks isik esitab ise vajalikud dokumendid või tõendid). Sellisel juhul tuleb aluseks võtta tõendatud andmed. Sätte eesmärgiks on tagada võimalikult laiaulatuslik võimalus maksta inimesele hüvitis välja tuginedes teadaolevatele või kättesaadavatele andmetele.

Lõikes 6 sätestatakse haldusorganile õigus peatada uute hüvitiste taotluste menetlemine olukorras, kus valitsus on peatanud nende hüvitiste maksmise. Säte peab andma paindlikkuse, võimaldades koos hüvitiste peatamisega teha haldusorgani poolt ressursside mujale suunamisel vastav otsustus hüvitiste määramise ja taotluste vastuvõtmise

peatamiseks. Samuti sätestatakse, et sel juhul peatub ka seaduses sätestatud taotluste esitamise tähtaeg.

Lõike 7 kohaselt kehtestab hüvitiste vähendamise või nende maksmise peatamise Vabariigi Valitsus määrusega. Vähendamise ulatus sõltub ennekõike sellest, kui pikaajaliseks olukorra kestus hinnatakse ning kui palju on kriisiolukorra lahendamiseks vaja lisaraha. Hüvitiste vähendamise ulatus on otstarbekas väljendada protsendina ja seda eelkõige individuaalsetes summades makstavate asendussissetulekute puhul. Seega, kui näiteks otsustatakse vanemahüvitist vähendada 10%, siis see ei tähenda vanemahüvitise asendusmäära vähendamist sajalt protsendilt üheksakümnele, vaid inimesele makstava lõppsumma vähendamist 10% võrra. Käesolevas paragrahvis nimetatud vähendamise ja peatamise meetmeid võib sõltuvalt konkreetsest olukorrast rakendada nii järjestikku kui ka samaaegselt. Nii näiteks võidakse otsustada vähendada lõikes 2 nimetatud asendussissetulekuid, ent sellega paralleelselt vähendada lõikes 3 nimetatud hüvitisi või nende maksmine peatada. Ent pole ka välistatud nt ainult osa hüvitiste suuruse vähendamine või maksmise peatamine. Valitsuse määruses sätestatakse ka rahaliste hüvitiste vähendamise aeg, mis ei saa olla pikem periood kui see, mis ajaks on välja kuulutatud erakorraline seisukord või sõjaseisukord. Hüvitisi ei saa Vabariigi Valitsus oma otsustusega lõplikult muuta või nende maksmist permanentsest lõpetada. Seadusega kehtestatud hüvitiste muutmine on seadusandliku võimu ülesanne. Vabariigi Valitsus saab üksnes äärmise vajaduse korral ja piiratud ajal rakendada riigi eelarvevahendite ümbersuunamiseks käesolevas paragrahvis nimetatud abinõu. Kui olukord riigis ja riigi rahaline seis ei võimalda isikutele hüvitiste maksmise jätkamist ka juba vähendatud ja peatatud kujul ning ka toimetulekutoetust ei ole võimalik maksta, saab Riigikogu peatada või lõpetada seadustes sätestatud hüvitiste maksmise. Riigil säilib vältimatu materiaalse mitterahalise abi andmise kohustus. Tagatud peab olema vähemalt toiduabi, peavari ja riietus, samuti vältimatu arstiabi. Vältimatut sotsiaalabi korraldab üldjuhul isiku elukohajärgne kohaliku omavalitsuse üksus.

Kui erakorraline või sõjaseisukord lõpeb, siis hüvitiste vähendamise ja maksmise peatamise alus langeb ära ning automaatselt taastub endine olukord, st taastub kohustus hüvitisi maksta. Kui riigi rahaline seis ei võimalda isikutele hüvitiste maksmise jätkamist pärast kriisiolukorra lõppemist, tuleb valitsusel esitada Riigikogule seaduse eelnõu, millega muudetakse hüvitiste suuruseid. Vastavad eelnõud tuleb Riigikogule esitada juba enne erakorralise või sõjaseisukorra lõppu. Ühtlasi tuleb Riigikogul sätestada, kas ja kuidas kompenseeritakse isikutele vähendamise või peatamise tõttu vähem makstud hüvitised, lähtudes sellel hetkel riigi finantsseisust ja võimalustest.“

2.5. Seletuskirja § 73 selgituste juures (lk 143) on märgitud, et võrreldes kehtiva regulatsiooniga on eelnõuga lisandunud juurde kuus elutähtsat teenust, kuid nende seas ei ole loetletud uue teenusena ravimitega varustatust (§ 73 lg 3 p 21). Palume lisada ravimitega varustamine ka seletuskirjas lisanduvate teenuste loetellu. Vastavalt ravimiseaduse muudatustele (eelnõu § 214) käsitletakse uute elutähtsa teenuse osutajatena ravimi hulgimüügi tegevusloa omajaid ja üldapteeke, kes vastavad ravimiseaduses sätestatud kriteeriumidele. Samuti on võrreldes kehtiva regulatsiooniga elutähtsa teenuse osutajate loetelus tehtud muudatus tervishoiuteenuste toimimise sõnastuses. Kui varem oli elutähtsa teenusena määratletud tervishoiuteenuste korraldamise seaduse tähenduses vältimatu abi toimepidevus, siis edaspidi on elutähtsa teenusena käsitletav tervishoiuteenuste toimimine laiemalt. Tervishoiuteenuste korraldamise seadus (§ 228) sätestab täpsemalt, et elutähtsa teenuse osutajatena käsitletakse haiglavõrgu haiglaid, kiirabibrigaadi pidajaid ja üldarstiabi osutajaid, kes vastavad seaduses sätestatud kriteeriumidele. Kuna elutähtsa teenusena on käsitletav tervishoiuteenuste toimimine laiemalt, siis tuleks seletuskirja vastavalle selgitustega täiendada ja § 74 lõike 4 selgituste juurest võtta välja viide ainult vältimatu abi osutamisele.

2.6. Eelnõu § 74 lg 4 p 3 on öeldud, et Maaeluministerium korraldab püsiva kriisiülesandena toiduga varustamise kui elutähtsa teenuse toimepidevuse. Palume selgitada eelnõu seletuskirjas, kas see tähendab ka toiduga varustamist olukorras, kus kohalik omavalitsus ei suuda enam vältimatu sotsiaalabi raames abivajajatele toiduabi pakkuda.

2.7. Seletuskirja § 75 lg 3 selgituste juures on märgitud, et edaspidi määratakse elutähtsa teenuse osutaja ETKA haldusaktiga. Palume seletuskirja täiendada selgitustega, et kas selline haldusakt tuleb anda ka juhul, kui teenuseosutaja on juba kehtiva seaduse kohaselt ETO ja seaduses on väga selged ETOks kvalifitseerimise kriteeriumid määratletud. Näiteks TTKS näeb ette, et ETOd on haiglavõrgu haiglad ja haiglavõrgu haiglad on määratletud loeteluna Vabariigi Valitsuse määruses (TTKS § 22 lg 4¹ ja § 55 lg 1 alusel antud määrus koosmõjus).

2.8. Eelnõu § 76 seletuskirjas on kirjas, et SHS sätestab tingimuse, et tuvastatud abivajaduse korral on KOV kohustatud korraldama väljaspool kodu osutatavat ööpäevaringset üldhooldusteenust, turvakoduteenust ja asendushooldusteenust. Selgitame, et abivajadust tuleb hinnata ja tuvastada kõigi sotsiaalteenuste puhul, mitte ainult väljaspool kodu osutatava ööpäevaringse üldhooldusteenuse, turvakoduteenuse ja asendushooldusteenuse puhul.

§ 76 lg 1 p 2 on välja toodud koduteenus kui teenus, mille puhul tuleb kriisiolukorras tagada vähemalt teenuse kättesaadavus ja toimimine. Samas on seletuskirjas vältimatu sotsiaalabi osutamise juures märgitud toetatavate teenuste, sh koduteenuse peatamine. Seletuskirjas võiks välja tuua, kas ja mis olukordades võib koduteenust peatada või asendada teiste KOV üksuse tagada teenustega. Meie hinnangul tuleb KOV üksusel isikule koduteenus tagada seni kuni kriisiolukord seda vähegi võimaldab. Vaid olukorras, kui viiakse läbi kohaliku omavalitsuse üksuse territooriumil viibivate isikute ulatuslik evakuatsioon, lõppeb inimese elukohas koduteenuste pakkumine. Vajadusel tagatakse isikule talle vajalik tugi evakuatsioonikohas läbi kohapeal pakutavate tugiteenuste või paigutatakse isik väljaspool kodu osutatavale üldhooldusteenusele, mis tagab inimese toimetuleku.

§ 76 lg 1 p 6 on reguleeritud vältimatu sotsiaalabi osutamist. Palume seletuskirjas kogu vältimatu sotsiaalabi puudutav tekst (kaks lõiku lk 158-159, algusega „KOV-i kohustus on tagada vältimatu sotsiaalabi...“ ja lõpuga „...sotsiaalabi osutamise täpne viis ja ulatus“) asendada järgneva selgitusega:

KOV-i kohustus korraldada isikule vältimatu sotsiaalabi andmist tuleneb SHSi §-st 5, mille kohaselt peab nii isiku rahvastikuregistrisse kantud elukoha järgne KOV kui ka see KOV, kelle haldusterritooriumil isik abi vajamise ajal viibib, korraldama isikule vältimatu sotsiaalabi andmist. Isikutele, kes on sattunud sotsiaalselt abitusse olukorda elatusvahendite kaotuse või puudumise tõttu, osutatakse vältimatut sotsiaalabi, mis tagab vähemalt toidu, riietuse ja ajutise majutuse (SHSi § 8 lg 1). Seega, kui isik satub äärmuslike sündmuste tõttu (tulekahju, loodusõnnetused, katastroofid jne) abitusse olukorda, kus ta ei suuda endale tagada peavarju ja toitu, peab KOV talle tagama ellujäämiseks vajaliku.

Vältimatu sotsiaalabi osutamisel on KOVil laialdane otsustuspädevus ja kaalutlusruum, mis on piiratud üksnes ülesande täitmise kohustuslikkusega. KOVile on jäetud otsustusruum, kuidas täpselt ülesannet täita, milline on vältimatu sotsiaalabi osutamise täpne viis ja ulatus. Toidu tagamise võib KOV korraldada toidupaki jagamise või kohapeal korraldatud toitlustamisega, mille puhul on võimalik inimesel süüa kohapeal või võtta toit koju kaasa. Ajutise majutuse pakkumisel võib KOV tagada inimesele ööbimisvõimaluse varjupaigas, sotsiaalmajas või evakuatsioonikohaks planeeritud hoone kasutuselevõtmise kaudu. Juhul kui KOVil puudub oma haldusterritooriumil toimiv varjupaigateenus, tuleb tal peavarju vajajavale isikule tagada vältimatu sotsiaalabi mõne muu ajutise ööbimiskoha kaudu, kus on voodikoht, pesemisvõimalus ja turvaline keskkond (SHSi § 30 lg 1). Inimestele, kellele on vajalik tagada riideabi, pakub KOV või tema partner tasuta kasutatud riideabi (rõivaid,

jalatseid ja voodiriideid). KOV võib sõltuvalt olukorrast asendada tasuta riideabi andmise ka KOVi fikseeritud rahalises määras toetuse maksmisega, mille eest saab inimene ise talle hädavajalikud riided osta. Vältimatu sotsiaalabi osutamise kohustus on KOVil seni, kuni isik ei ole enam elatusvahendite kaotuse või puudumise tõttu sotsiaalselt abitus olukorras (SHSi § 8 lg 2).

2.9. Paragrahvi 77 lõike 2 osas toob seletuskiri välja: „KOV-i ülesanded lastehoiu, alus- ja põhihariduse kättesaadavuse tagamisel on täpsustatud koolieelse lasteasutuse seaduses ja põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses“. Palume täpsustada seletuskirjas, et KOV-i ülesanded lapsehoiu tagamisel on täpsustatud sotsiaalhoolekande seaduses.

2.10. Seletuskirja § 82 puhul jääb ebaselgeks, kas tsiviilkriisi ja riigikaitse seaduse eelnõu reguleerib ka Eesti Varude Keskuse poolt elanikkonnale vajaliku ravimivaru moodustamist, kuigi ülejäänud Eesti Varude Keskuse moodustatavad riigi tegevusvarud on reguleeritud eelnõu 4. jaos (§§ 82-87). Eelnõu seletuskirjas on toodud, et ravimivaru moodustamist reguleerib ravimiseadus, kuid selleks puudub eelnõus volitusnorm ning vastav regulatsioon nii kehtivas ravimiseaduses kui selle muutmise eelnõus (§ 214). Palume seletuskirjas selgitada, kuidas on kavas reguleerida Eesti Varude Keskuse poolt elanikkonna ravimivaru moodustamine, haldamine ja kasutusele võtmine.

Seletuskirja § 82 selgituste juures võiks asendada termini „tervishoiuvaldkonna varu moodustamine“ terminiga „tervishoiuvaldkonna vajadusteks riigi tegevusvaru moodustamine“. Kui tsiviilkriisi ja riigikaitse seaduse eelnõu kohaselt moodustatakse riigi tegevusvaru elanikkonnakaitse ja ühiskonna toimimise tagamiseks, siis tervishoiuteenuste korraldamise seaduse kohaselt luuakse Terviseameti poolt veel täiendav varu, mis mõeldud spetsiifiliselt tervishoiuvaldkonna enda vajadusteks. Ravimiseaduse (eelnõu § 214) § 14 lg 3 kohaselt kohaldatakse nii riigi tegevusvarus kui ka tervishoiuvaldkonna vajadusteks moodustatud riigivarus olevate ravimite käitlemisele ravimiseaduse regulatsiooni. See selgitus peaks seletuskirjas selgemini välja tulema.

Seletuskirjas soovime selgema regulatsiooni huvides kasutada läbivalt mõistet tervishoiuvaldkonna vajadusteks riigi tegevusvaru ja vajadusel eraldi mõistet elanike tervisevaldkonna tegevusvaru. Juhime tähelepanu, et kuna tervishoiuvaldkonna vajadusteks riigi tegevusvaru moodustamisele ei ole eelnõu §-s 82 viidet, kuigi see on seal lõigetes 6-8 teistele eriseadustele, siis tekitab see seletuskirja lugejates palju küsimusi.

Palume asendada seletuskirja § 82 lõikes 5 sõnad „ja ravimivaru moodustamist ravimiseadus“ sõnadega „ja lisaks tuleb ravimeid hõlmavate varude puhul järgida ravimiseaduses sätestatud nõudeid.“

2.11. Eelnõu § 93 lõike 3 puhul on seletuskirjas nimetatud seda olukorda lähetuseks. Juhime tähelepanu, et kui tegemist on lähetusega, siis kohaldub TLS § 21 regulatsioon ning töötajat ei või töölähetusse saata kauemaks kui 30 järjestikuseks kalendripäevaks, kui tööandja ja töötaja ei ole kokku leppinud pikemat tähtaega. Samuti tuleb arvesse võtta töölähetuse kulude hüvitamise korda. Seega, kui eesmärk ei ole olnud antud olukorras lähetuse regulatsiooni rakendada, siis palume seletuskirja vastavalt muuta.

2.12. Eelnõu § 96 lõike 4 puhul on seletuskirjas mainitud vähem puhkuseliike kui eelnõus. Lisaks on kasutatud vanu termineid, mida TLS-is enam ei kasutata. Juhime tähelepanu, et tööandja ei saa ühepoolset katkestada isiku emapuhkust, isapuhkust, vanemapuhkust ega lapsendajapuhkust. Teeme ettepaneku, et seletuskirjas kasutada kehtivaid termineid ja palume ühtlustada need eelnõus kasutatavate mõistetega (Seletuskirjas praegune sõnastus: „Erandina on sätestatud perekonna ja alaealiste huvide kaitse eesmärgil, et eriolukorra, erakorralise seisukorra ja sõjaseisukorra väljakuulutamisel ei saa tööandja ühepoolset katkestada rasedus- ja sünnituspuhkust, lapsendaja- ega lapsehoolduspuhkust, seda saab teha üksnes vastastikusel nõusolekul.“).

2.13. Teeme ettepaneku täiendada eelnõu § 99 lõike 1 punkti 8 osas seletuskirja, et sealt tuleks selgelt välja, et puudega isiku hooldaja all peetakse silmas nii SHS § 26 alusel KOV poolt määratud hooldajad (nn ametlikud hooldajad) kui ka neid hooldajad, kes faktiliselt on puudega isiku hoolduskohustusega seotud, sh puudega lapse hooldajad. Konkreetse juhtumi puhul selgitab hoolduskohustusega seotuse välja KOV, kellel on kohustus selgitada välja hoolduskoormusega inimese toetusvajadus (SHS § 15 lg 4).

2.14. Seletuskirjas on lahti selgitamata § 109 lg 3 (selgitused on antud lõike 4 osas).

2.15. Seletuskirjas § 214 punktide 4 ja 5 selgitustes tuleks lõigete numbreid kohendada (11-15 asemel 1¹-1⁵).

2.16. Palume asendada seletuskirja § 228 punkt 4 sõnastus (lk 340) „Kui inimesed saavad jätkuvalt pöörduda oma perearsti poole“ sõnastusega „Kui inimestele on jätkuvalt tagatud üldarstiabi“. Praegune sõnastus jätab eksitava mulje, sest tegelikult kriisiolukorras üldarstiabi ei ole alati tagatud patsiendi enda perearsti juures.

Palume täiendada seletuskirja § 228 punkti 19 lõiget 5 lausega „Kui tegemist ei ole delegeeritud varuga, tuleb lisaks arvestada ravimite heas turustamistavas allhangetele esitatud nõudeid.“

2.17. Seletuskirjas on lahti selgitamata eelnõu § 10 lõigetes 2 ja 6 nimetatud üleriigilise riskianalüüsi eelanalüüsi koostamise nõude tulenemine 16.01.2023 jõustunud elutähtsa teenuse osutaja toimepidevuse direktiivi (Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2022/2557, mis käsitleb elutähtsa teenuse osutajate toimepidevust ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 2008/114/EÜ) artiklist 6. Eesti peab direktiivi üle võtma hiljemalt 17.10.2024. Kuigi see direktiiv võetakse üle teise, hiljem ettevalmistatava eelnõuga, siis käesoleva eelnõuga on juba arvestatud direktiivis sätestatud põhimõtteid. Kuivõrd üleriigilise riskianalüüsi ja eelanalüüsi koostamise nõuded ja kord täpsustatakse rakendusakti kavandi nr 3 peatükis 3, tuleks riskianalüüsi eelanalüüsi koostamise nõude ülevõtmise ajakava juba käesoleva eelnõu seletuskirjas täpsustada. Samuti tuleks eelnõu seletuskirja punkti 6 alapunktis 1.2 kirjeldatud kavandatava muudatuse raames täiendavalt hinnata mõju sellele sihtrühmale, kes üleriigilise riskianalüüsi ja eelanalüüsi koostamise raames täiendavalt elutähtsa teenuse osutajatena võidakse identifitseerida. Seletuskirja lehekülgedel 380 ja 381 on kirjeldatud, et muudatuste tulemusena suureneb elutähtsa teenuse osutajate arv 360 ettevõtte võrra, kuid ei selgu, kas selle 360 hulka on arvestatud need ettevõtted, kes üleriigilise riskianalüüsi tegemise raames tõenäoliselt identifitseeritakse elutähtsa teenuse osutajatena.

2.18. Juhime tähelepanu, et eelnõu seletuskirjas puudub viide seaduse rakendamiseks vajaliku eelarve tagamise kohta kriisiolukordi korraldavate asutuste eelarves, sh SOM valitsemisala. Palume lisada eelnõu seletuskirjale (seaduse mõjud ning seaduse rakendamise seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud) käesoleva kooskõlastuskirja lisas 1 olev kulude tabel, mis seondub SoM valitsemisalale seoses eelnõu vastuvõtmisega.

3. Märkused rakendusaktide kavanditele

3.1. Rakendusakti kavandi nr 3 osas esitame järgmised ettepanekud:

- a) volitusnormi tuleks lisada ka § 11 lg 5.
- b) Ettepanek on täiendada ka rakendusakti kavandi § 8 p-i 4 ja lisada apteegid tervisesektori hulka, sest apteegid on oluline lüli elanikkonna ravimitega varustamisel:

„Loetelu sektorites ja allsektorites, milles hinnatakse riskid ja mille kohta järgnevad asutused kostavad üleriigilise riskianalüüsi eelanalüüsi:

4) tervisesektor ning selle allsektorid: tervishoiuteenuse osutajad, referentlaborid, ravimite uurimise ja arendamisega tegelevad üksused, põhifarmaatsiatooteid ja ravimpreparaate tootvad üksused, rahvatervise hädaolukorras kriitilise tähtsusega meditsiiniseadmeid tootvad üksused, hulгимүүјад ja apteegid – Sotsiaalministeerium;“.

c) § 8 p 5 kohaselt on joogivee sektori üleriigilise eelanalüüsi koostamise kohustus pandud Sotsiaalministeeriumile kaasates Keskkonnaministeeriumit. Sotsiaalministeerium vastutab joogivee kvaliteedinõuete eest, Keskkonnaministeerium laiemalt nii joogiveehaarde valgala ja toiteala kaitse ning nende riskihindamise ja -juhtimise eest, samuti ühisveevärgi ja –kanalisatsiooniteenuse osutamise poliitika kujundamise ning vee-ettevõtteid puudutava strateegia, regulatsiooni ja ka veemajandust puudutavate rahastusmeetmete eest. Eelneva tõttu peame põhjendatuks, et see kohustus oleks proportsionaalselt Keskkonnaministeeriumil koos Sotsiaalministeeriumiga.

d) § 6 lõike 2 punktis 1 tuleks asendada sõnad „tervisealaste hädaolukordade“ sõnadega „rahvusvahelise tähtsusega rahvatervise hädaolukorras“. Muudatus on vajalik, kuna Eesti õiguses puudub termin „rahvatervise hädaolukord“. Rahvatervise seaduses on sisustatud rahvusvahelise tähtsusega rahvatervise hädaolukorra mõiste. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2022/2557, mis käsitleb elutähtsa teenuse osutajate toimepidevust, paneb liikmesriikidele kohustuse teha elutähtsate teenuste loetelu riskianalüüs ja identifitseerida elutähtsa teenuse osutajad direktiivi lisas esitatud sektorites ja allsektorites.

e) § 8 punktis 4 tuleks asendada sõnad „rahvatervise hädaolukorras“ sõnadega „rahvusvahelise tähtsusega rahvatervise hädaolukorras“. Muudatus on vajalik, kuna Eesti õiguses puudub termin „rahvatervise hädaolukord“. Rahvatervise seaduses on sisustatud rahvusvahelise tähtsusega rahvatervise hädaolukorra mõiste.

f) § 8 punktis 4 tuleks asendada sõna „hulгимүүјад“ sõnadega „ravimite hulгимүүјад“. Muudatus on vajalik tulenevalt RavSis tehtavatest muudatustest.

3.2. Eelnõu rakendusakti kavandi nr 4 § 3 lõige 2 sätestab, et kohaliku omavalitsuse üksusi nõustab plaani koostamisel Päästeamet ning kriisiülesande valdkondlikust kuuluvusest tulenevalt Sotsiaalkindlustusamet ja Haridus- ja Teadusministeerium. Rakendusaktis tuleks selgemalt välja tuua, mille osas SKA peab KOVe nõustama ning et nõustamist tervikuna koordineerib Päästeamet, kaasates vajadusel vastavad valdkondliku pädevusega asutused. Vt ka eespool ettepanekud eelnõu § 8 lg 1 ja seletuskirja täiendamiseks.

3.3. Palume asendada rakendusakti kavandis nr 6 § 3 punkt 1 järgmises sõnastuses: „Valmidustaseme kehtestab ja seda muudab valmidustasemeid rakendav asutus või vajadusel tema tööd korraldatav asutus. Vastuolude ilmnemisel asutus rakendab tema tööd korraldava asutuse määratud valmidustaset“. Täiendava sõnastuse eesmärk on kiirendada kriisiohjet eskaleerivas olukorras või juhul, kui lokaalse tsiviilkriisi lahendamise kaasatakse teiste piirkondade asutusi.

3.4. Rakendusakti kavandis nr 8 on vaja arvestada evakuaatsioonikoha nõuete kehtestamisel ka puudega inimestele ligipääsetavuse tagamisega. Hetkel on rakendusakti kavandi § 5 punktis 5 sätestatud, et hoonetele ja rajatistele peab olema tagatud hea ligipääsetavus, kuid ei tule selgelt välja, mida hea ligipääsetavuse all mõeldakse.

3.5. Rakendusakti kavandis nr 10 peaks olema lisatud juurde ka uute elutähtsa teenuse osutajate asjakohased andmed (nt üldarstiabi, hulгимүүји tegevusloa omajad ja üldapteegid). Tähele tuleb panna, et nende osas jõustub regulatsioon aasta hiljem kui üldregulatsioon.

3.6. Rakendusakti kavandites nr 22, 46, 47 ja 48 tuleks asendada sõnad „tervishoiualane hädaolukord“ sõnadega „tervishoiu toimepidevust ohustav olukord“ vastavas käändes. Muudatus on vajalik tulenevalt TTKSis tehtavatest muudatustest.

3.7. Rakendusakti kavandis nr 24 on vaja arvestada alalisele ja kodusele varjumiskohale nõuete seadmisel ja varjumispaikade tähistamisel, et need oleksid ligipääsetavad puudega inimestele. Hetkel ei tule rakendusakti kavandist välja, milliseid nõudeid varjumiskohtade ja nende tähistamise osas plaanitakse rakendada ja seetõttu peame oluliseks välja tuua, et rakendusaktide väljatöötamisel arvestataks ka ligipääsetavusega.

3.8. Rakendusakti kavand nr 46 peaks olema tervise- ja tööministri määrus (ehk asendada ministri nimi läbivalt).

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Peep Peterson
tervise- ja tööminister

(allkirjastatud digitaalselt)
Signe Riisalo
sotsiaalkaitseminister

Ebe Sarapuu, ebe.sarapuu@sm.ee
Nikita Panjuškin, nikita.panjuskin@sm.ee
Tea Varrak, tea.varrak@sm.ee
Leili Eenlo, leili.eenlo@sm.ee
Liis Tõnismaa, liis.tonismaa@sm.ee

LISA 1 – Sotsiaalministeeriumi valitsemisala kulud, mis seonduvad tsiviil kriisi ja riigikaitse seaduse eelnõuga

KULUD	Lisakulu kriisilukorra tekkimisel	2023 eelarve	2024 eelarve	2024 vajadus	2025 vajadus	2026 vajadus	2027 vajadus
Tervishoiusüsteemi toimepidevuse tagamine		13 200 000	0	200 000	23 018 942	16 922 747	11 952 260
Nakkushaiguste laiendatud seire		2 101 500	65 000	1 459 386	1 711 306	1 874 506	2 028 106
Katastroofimeditsiini arendamine	800 000	3 626 566	1 231 648	1 682 394	12 890 485	5 316 778	22 168 452
Terviseameti (tervishoiusündmuse hädaolukorra juhtasutus) kriisiaegse toimekindluse suurendamine	5 143 588	3 048 632	0	2 858 746	2 826 537	2 826 537	2 826 537
Elanikkonnakaitse		300 000	0	198 000	218 000	218 000	218 000
Hulgimüüjate ja apteekide järelevalve		0		187 000	145 200	159 720	175 692
Laboriteenuse võimekuse tagamine				523 000	90 000	14 000	20 000
Ravikindlustushüvitiste laiendatud kasutus kriisis, tervishoiuteenuste osutajate paindlik rahastamine kriisis ja tervisekeskuste ETO valmisolek (ennetus) (Tervisekassa)	42 000 000	201 600		217 728	235 146	253 958	274 275
Kriisijuhtimine, koolitused ja õppused	400 000	0		288 460	300 679	313 305	325 467
Veredoonorluse toetamine			17 000	33 000	33 000	33 000	33 000
Vaimse tervise ja psühhosotsiaalse toe koordineerimisvõimekuse tagamine ja abi korraldamine.				140 000	80 000	80 000	80 000
Tööinspeksiooni võimestamine kriisidega toimetulekuks	227 000			341 300	341 300	341 300	341 300
Sotsiaalkindlustusameti võimestamine kriisidega toimetulekuks				5 864 737	5 995 472	4 007 998	6 254 956
Ohvriabi ja ennetusteenuste tagamine kriisides				664 900	664 900	664 900	664 900
Evakuatsiooni pindade loomine				1 853 820	1 876 578	1 917 542	1 917 542
Tervisevaldkonna kriisiaegse IKT toimepidevuse tagamine	1 350 000			4 747 000	3 008 300	4 365 900	4 534 770
Sotsiaalkaitse valdkonna kriisiaegse IKT toimepidevuse tagamine	1 350 000			1 567 000	1 048 300	1 057 100	666 900
KOKKU	51 270 588	22 478 298	1 313 648	22 826 471	54 484 145	40 367 291	54 482 157

Lisakulu kriisilukorra tekkimisel on ligikaudne minimaalne hinnang. Tegelik kulu sõltub kriisi tekkimise ajast, ulatusest, sisust jne. Näiteks Ukraina sõjapõgenike vastuvõtmisega seotud kogukulud Sotsiaalministeeriumi valitsemisalas olid 2022. aastal ca 135 miljonit eurot.